

קובץ

הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

☆

בפש"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות

יום כיפור

תהא שנת אראנו נפלאות
גליון ב (תקנח)

יוצא לאור על ידי

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

ברוקלין, ניו יארק

417 טראי עוועניו

תהא שנת אראנו נפלאות

שנת חמשת אלפים שבע מאות וחמשים ואחת לבריאה

ארבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

ב"ה ערב יום כיפור תהא שנת אראנו נפלאות — ארבעים שנה
לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א.

תוכן הענינים

שיחות

5..... בשעה שמלך המשיח נגלה.

אגרות קודש

8..... כל יושבי עלי פועל שלימות הקדושה בא"י
12..... יו"ט שני של גלויות לע"ל.
13..... מקום אמירת פסוקי השם בסיום התפלה.
15..... החילוקים בסיומי המכתבים כלליים.

נגלה

18..... תק"ש ותפלת מוסף דר"ה — ביחיד.
21..... דרך גדילתו בשופר.
24..... ברכה על שופר אחד אי מוציא תקיעות משופר אחר.
24..... אמירת רבש"ע בעת נשיאת כפים.
25..... אמירת וידבר ה' כו' לפני ברכת כהנים.
26..... אמירת וידוי ביוהכ"פ.
28..... הוספה מן החול אל הקודש.
29..... טעימה בפת קידוש והבדלה (גליון).
30..... הנחת תפלין לאחר שהתפלל ערבית.
33..... ברכת המצות בעיצית.
33..... היסח הדעת בעיצית.
35..... כהן גדול אינו יוצא מירושלים.

שונות

- 37.....דיה להבין ענין זיווג הנשמות בג"ע
38.....ספר יתבררו
40.....הערות על תפלת הנני העני ממעש שבמחזור הוצאת קה"ת

☞ מספר פאקסמיליא לשלוח הערות 9720 - 953 (718)

ש י ה ת

בשעה שמלך המשיח נגלה

הרב ישכר זוד קלוזנר
נחלת הר חב"ד - אה"ק

בשיחת ש"פ ראה (מבה"ח אלול) תש"נ מביא (בסי"א) מה שכתוב בילקוט שמעוני (ישעיה רמז תצט): "שנו רבותינו בשעה שמלך המשיח בא, עומד על גג בית המקדש, והוא משמיע להם לישראל ואומר, ענוים הגיע זמן גאולתכם"... וכן תהי' לנו, שמשיח צדקינו כבר יבוא בפועל, וכבר יעמוד על גג בנין בית המקדש ויכריז וישמיע, שמשיח כבר הגיע! אכ"ר, עכ"ל, וכ"ה בשיחת ש"פ שופטים תש"נ (סי"ג).

והנה המקור לילקוט שמעוני הוא בפסיקתא רבתי (פסיקתא לז) דקומי אורי, ושם ישנו שינוי, שיש בזה משמעות חשובה ביותר, כדלקמן.

וז"ל: "שנו רבותינו, בשעה שמלך המשיח נגלה, בא ועומד על הגג של בית המקדש, והיה משמיע להם לישראל ואומר להם, ענוים הגיע זמן גאולתכם" וכו', עכ"ל.

והנה א"ז הגאון בעל "משנה שכיר" הי"ד כתב בספרו "אם הבנים שמחה" (פ"ג אות פ, מאמר "מקדש ה"), לאחר שהביא לשון הפסיקתא רבתי הנ"ל: "וכתב שם בביאור זרע אפרים לרבינו ר' אפרים זלמן מרגליות וז"ל: "עומד על הגג של ביהמ"ק, בירושלמי דמעשר שני [פ"ב ה"ב] הובא בתויר"ט שם, שבנין ביהמ"ק יהי' ארבעים שנה קודם לביאת המשיח, ולפי"ז א"ש עומד על הגג של ביהמ"ק בפשיטות" עכ"ד, הרי בפירוש דבנין ביהמ"ק דלמטה יהי' קודם ביאת המשיח עכ"ל א"ז.

והנה לדעת הרמב"ם הל' מלכים פי"א ה"ד), משיח בלבד בונה מקדש [ראה לקר"ש חלק יב ע' 218 מקורו של הרמב"ם] - וזה דמשיח בונה מקדש, הכוונה בזה שהוא בגדר "בחזקת משיח", ועל ידי בנין ביהמ"ק "נגלה" להיות "משיח בודאי", כמ"ש בלקר"ש חלק יח (ע' 281 הער' 66) ע"ש, ועייג"כ בקונטרס נחמו נחמו - תש"נ (סי"ב) שכתב: "שהפעולה הראשונה של משיח (לאחרי שיהי' בחזקת משיח) הוא בנין ביהמ"ק".

וראה גם לקר"ש חוקת תשמ"ו, שמדייק במ"ש הרמב"ם (בספ"ג דהל' פרה אדומה), דפרה אדומה "העשירית יעשה המלך המשיח מהרה יגלה אמן כן יהי רצון" עכ"ל - וכתב ע"ז כ"ק אדמר"ר שליט"א שם בהערה 33 (ושוה"ג שם): "עפ"ז יומתק שנקט הרמב"ם ל' "מהרה יגלה (ולא - "יבוא" כלשון הרגיל בכ"מ ביאת המשיח, וכ"ה לשון הרמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ו, הל' נזירות פ"ד ה"א, הל' מלכים רפ"א פ"ב ה"ב וכו') - כי גילוי המשיח מורה על המצב ד"משיח ודאי", שזהו דוקא לאחרי בנין ביהמ"ק כו' (רמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ד), ומכיון שלעשיית האפר צ"ל ביהמ"ק (ראה רמב"ם הל' פרה אדומה פ"ד ה"ה), הרי שבשביל עשיית האפר צ"ל "מהרה יגלה" דוקא, עכ"ל.

הרי שהמעבר שבין "חזקת משיח" ל"משיח בודאי" תלוי בבנין ביהמ"ק, כי דוקא לאחרי בנין ביהמ"ק מתחיל להיות "משיח בודאי", ועי' ג"כ לקר"ש חלק כ"ב (ע' 213 הערה 17), ובאורך בשיחת שמבה"ח אלול תשל"ה, ועי' גם לקר"ש חלק ט (ע' 380 - 381) ובהערה 9 שם, וחלק יד (ע' 476) בהערה ד"ה משיח.

ומעתה נבוא לדברי הפסיקתא רבתי הנ"ל, די ש לדקדק טובא, דלמה כתב "בשעה שמלך המשיח נגלה, בא ועומד" וכו', דלכאו' הול"ל כמ"ש בילקוט שמעוני דילן "בשעה שמלך המשיח בא, עומד על הגג של ביהמ"ק וכו' - דלכאו' תיבת נגלה מיותרת היא!?

ברם עפ"י הנ"ל יבואר היטב, דבאמת רק משיח בלבד יבנה מקדש, אלא דלפני ביהמ"ק הוא בבחי' "מכוסה" - בחזקת משיח, ולאחר שהוא יבנה אותה נגלה (להיות "משיח בודאי" - ואז) בא ועומד על הגג של ביהמ"ק שהוא בנה אותה מקודם, ודלא כמ"ש הזרע אפרים והאם הבנים שמחה הנ"ל.

ומה שהביא הזרע אפרים מ"ש בירושלמי דמעשר שני [פ"ה ה"ב] שבנין ביהמ"ק קודם למלכות בית דוד הכוונה בזה, לקודם משיח בודאי, שזה הכוונה ב"בית דוד", כמ"ש באגרות קודש - כ"ק אדמר"ר מוהרש"ב נ"ע, חלק א' סי' קל ע"ש באורך, בנוגע החילוק בין "בן דוד בא" או "דוד בא", ועי' בלקר"ש חלק יח (ע' 281 הערה 66), וחלק יד (ע' 476) בהערה ד"ה משיח, - אפ"ל בהחלט שרק משיח ("בחזקת") בונה מקדש, ולק"מ.

ומ"ש עוד, שבנין ביהמ"ק יהי' "ארבעים שנה קודם - תמוה מאד, שהרי לא נזכר מזה מאומה בשום מקום, לא בירושלמי דמעשר שני ולא תוס' יר"ט שם, וצ"ע"ג מנין לקח זאת.

ולפי"ו נראה לומר, דדברי הפסיקתא רבתי הללו הם המקור של הרמב"ם בענין ב' התקופות ודרגות שבמשיח - "בחזקת" - בודאי", ושהמעבר שבין "בחזקת" ל"בודאי" הוא לאחרי בנין ביהמ"ק דוקא.

והנה לפי"ו נראה לבאר, דמה שמבואר בד"ה גדול יהי' כבוד הבית גו' [קונטרס נחמו נחמו - תש"נ] הוא באמת פסיקתא רבתי וילקוט שמעוני (הנ"ל).

דמביא שם ס"א מ"ש בפסחים (פח, א): "לא כאברהם שכתוב בו הר ולא כיצחק שכתוב בו שדה אלא כיעקב שקראו בית, דבית ראשון הוא כנגד אברהם ובית שני כנגד יצחק ובית שלישי כנגד יעקב, ומבואר בלקר"ת [מטות פג, ג-ד] שהשייכות דבית שלישי ליעקב הוא, כי מדתו של יעקב היא אמת, ואמת הוא שאין שייך בו הפסק ושינוי.

[וממשיך בס"ב:] והנה אף שבמארד"ל הנ"ל (לא כאברהם כו') מדובר בביהמ"ק, הלשון בלקר"ת שם הוא שלש גאולות הן, גאולה ראשונה בזכות אברהם גאולה שני' בזכות יצחק גאולה שלישית בזכות יעקב, ומבאר שם דגאולה השלישית היא גאולה נצחית, והביאור בזה בפשטות הוא, כי מעיקרי הגאולה הוא - בנין בית המקדש, וע"י שמיתוסף עילוי בביהמ"ק הגאולה היא נעלית יותר, ולכן מקשר בלקר"ת המעלה דגאולה השלישית עם המעלה דביהמ"ק השלישי, עכ"ל.

והנה מדברי הפסיקתא רבתי והילקוט שמעוני הנ"ל יוצא ש"בשעה שמלך המשיח נגלה" להיות "משיח בודאי" - אזי מיד "עומד על הגג של ביהמ"ק" ר"משיע להם לישראל ואומר להם... הגיע זמן גאולתכם" - נמצא דלפני בנין ביהמ"ק, והיינו לפני ש"נגלה" להיות "משיח בודאי", טרם הגיע זמן הגאולה, ונמצאים עדיין ב(סוף) זמן הגלות, א"כ הרי בהדיא הקשר דגאולה השלישית עם בנין ביהמ"ק השלישי, הוא פסיקתא רבתי וילקוט שמעוני.

ומ"ש במאמר שם עוד: "ויש להוסיף, דהטעם שבלקר"ת מדבר במעלת גאולה השלישית הוא, כי הגאולה השלישית היא נעלית יותר מהמעלה דביהמ"ק השלישי, כמובן מזה שהגאולה (קיבוץ גליות) תהי' לאחרי בנין ביהמ"ק, אלא שגם מעלה זו באה ע"י ביהמ"ק השלישי (שלכן היא נלמדת (בלקר"ת מהמעלה דביהמ"ק השלישי) כי בבנין ביהמ"ק השלישי יהיו כלולים כל הענינים והמעלות שיהיו לאר"י, וכו', עכ"ל.

משמע שהגאולה תהי' בקיבוץ גליות, ולכאור' מפסיקתא רבתי הנ"ל
מבואר דתיכף לאחר בנין בימה"ק הגיע זמן הגאולה?

ונראה, דמה שמבואר בפסיקתא רבתי מדובר בענין "אתחלתא דגאולה",
ובהמאמר מדובר בענין ה"גאולה האמיתית והשלימה" שזה ע"י קיבוץ
גליות דוקא.

ובאמת הדבר מפורש בלקר"ש חלק ה' (ע' 149): "וואס לאחרי ביאתו און
דורך אים וועט זיין קץ הגלות, און דערנאך - ווי דער דמב"ם זאגט
עס קלאר און דייטליך - וועט זיך אנהויבן די אתחלתא דגאולה, און
דערנאך די גאולה האמיתית והשלימה, און דערנאך און דורך משיח'ן
דוקא - קיבוץ גליות בקרוב ממש בעגלא דידן" עכ"ל, [וצ"ב דמשמע
בפרטיות יותר ה"גאולה האמיתית והשלימה" הוא לפני קיבוץ גליות].

אגרות קודש

כל יושבי עלי' פועל שלימוח הקדושה כא"י

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
ר"מ בישיבה

במכתב קודש דיום ג' דסליחות כתב זולה"ק: איינגטלעך, זיינען פאראן
חילוקים אין דער קדושה פון ארץ ישראל גופא, ווארום, הגם אז
די הייליקייט פון ארץ ישראל איז א נצחיות'דיקע, דאך געפינען מיר
חילוקים מזמן לזמן אין דער קדושה וואס ברענגט א חיוב מצוות אויפן
ארץ און גידולי הארץ (ווי תרומות ומעשרות א.ד.ג.): די שלימות פון
קדושת הארץ איז דא נאר ווען כל יושבי עלי', ווען זי איז באזעצט
פון אלע צוועלף שבטים, וואס נאהר דעמאלט איז יובל נוהג, משא"כ
אינעם זמן ווען א טייל שבטים זיינען פארטריבן געווארן געווארן אין
גלות דורך סנחריב (ובא סנחריב ובלבל את העולם), האט דאן געפעלט
אין דער אויבנדערמאנטער קדושה ובמילא בטלו היובלות, עכלה"ק,
וממשיך לבאר דכשם שהוא בנוגע לארץ ישראל דשלימות קדושתה
קשור בזה שרוב יושבי עלי', כן הוא גם בעבודה רוחנית עיי"ש.

ויש להעיר בזה במ"ש בס' חידושי רבנו חיים הלוי ברמב"ם הל' שמיטה ויובל פי"ב הס"ז (וכ"כ גם בהל' תרומות פ"א ה"י) במ"ש הרמב"ם שם: "וכן לעתיד לבוא בביאה שלישית בעת שיכנסו לארץ יתחילו למנות שמיטין ויובלות ויקדשו בתי ערי חומה ויתחייב כל מקום שיכבשוהו במעשרות כו", והראב"ד השיג: "א"א הא דלא כר' יוסי אלא במקומות שלא קידש עזרא" וביאור השגתו הוא דהרי קי"ל דקדושה שני' קדשה לשעתה ולע"ל, וא"כ הא נמצא דהבתי ערי חומה כבר מקודשים הם עוד מימות עזרא שקידש הארץ, ובע"כ דהא דלע"ל יקדשו בתי ערי חומה היינו במקומות שלא קידש עזרא, וקשה על הרמב"ם דמשמע מסתימת דבריו דלע"ל יקדשו כל בתי ערי חומה?

וביאר בזה הגר"ח דהנה בהל' תרומות פ"א הכ"ו פסק הרמב"ם: "התרומה בזמן הזה ואפילו במקום שהחזיקו עולי בבל ואפילו בימי עזרא אינה מן התורה כו' שאין לך תרומה של תורה אלא בא"י בלבד, ובזמן שכל ישראל שם, שנאמר כי תבואו ביאת כלכם כו' וכן יראה לי שהוא הדין במעשרות כו'", והנה בתרומה הרי לא כתיב כי תבואו, וצ"ל כמ"ש רש"י בכתובות (כה, א ד"ה ולא) דתרומות ומעשרות תלי במנין שנות השמיטה, וממילא דקרא דכי תבואו האמור בשמיטה ויובל קאי גם לענין תרומות ומעשרות, ולפי"ז נראה בשיטת הרמב"ם דלענין שמיטה ויובל ג"כ צריך ביאת כולכם, כיון דבהו כתיב עיקר הך קרא דכי תבואו, דמיניה ילפינן הדין דביאת כולכם לענין תר"מ, ונמצא דבירושה שניה שלא נהגו יובלות לדעת הרמב"ם מתרי טעמי, חדא משום דלא היו כל יושביה עליה, ועוד משום דלא היתה ביאת כולכם, והנה הראב"ד (בהל' תרומות שם) חולק וסב"ל דאי"צ ביאת כולכם אלא בחלה לבד ולא בתר"מ, וא"כ לדידיה גם בשמיטה ויובל אי"צ ביאת כולכם, והא דלא נהגו יובלות בירושה שניה הוא רק משום דבעינן כל יושביה עליה, והרי חלוק הך דינא דביאת כולכם מהך דינא דכל יושביה עליה, דהך דינא דכל יושביה עליה אינו פטורא בעצם הקרקע שהיא מופקעת מדין יובל מצד חסרון קדושתה, ורק דהוה דין בקיום היובל שיש תנאי דבעינן כל יושביה עליה, משא"כ הך דינא דביאת כולכם הוא פטורא בעצם הקרקע דהיא מופקעת מחיובא דשמיטה ויובל, כי רק כשיש ביאת כולכם חל הקדושה לענין חיובא דתר"מ, ואם חסר בביאת כולכם עוד לא נגמר עצם הירושה והקידוש, והוי חסרון בעצם הארץ דלית בה עוד חיובא דתר"מ ושמיטה ויובל.

ורא"י לזה דהרי בדין ביאת כולכם הכל תלוי בתר שעת ביאה וירושה וכד' איתא בכתובות שם דקאמר דלהכי חלה בזה"ז דרבנן משום ד"וכי אסקינהו עזרא לאו כולהו סלוק", ולא קאמר בפשיטות משום דעתה אין עליה כל ישראל, הדי להדיא דהעיקר תלוי בזמן ביאה וירושה, דרק בביאת כולכם

נתקדשה לתר"מ כו', משא"כ הדין דכל יושביה עליה מבואר בערכין (יב ע"א לב ע"א) דמשגלו שבט ראובן ושבט גד וחצי שבט המנשה בטלו היובלות וכשחזרו חזרו היובלות, הרי דאין דינם תלוי בירושה כלל, כי אם דתלוי בשעתו אם רוב יושביה עליה או לא, ולפי"ז מתרץ שיטת הרמב"ם דלע"ל יקדשו בתי ערי חומה, דכיון דהדין דביאת כולכם הוא שייך לעצם ירושת הארץ לענין שמיטה ויובל ותר"מ א"כ נמצא דירושת הארץ לענין שמיטה ויובל ותר"מ נשלמת ע"י שני הירושות יחד, דירושה שני' אהניא לעצם קדושת הארץ, וירושה שלישית תהני להשלים קדושתה כשיהי' ביאת כולכם שתתקדש לענין תר"מ כו' וגם לענין בתי ערי חומה, אבל הראב"ד לשיטתו כנ"ל דלשמיטה ויובל ותר"מ בעינן רק כל יושביה עליה, דזהו תנאי בהחייב אבל לא דין בקדושתה, וכבר נתקדש בירושה שני' גם לענין תר"מ ושמיטה ויובל, לכן שפיר כתב לשיטתו דבמקומות שקידש עזרא לא צריך קידוש לענין בתי ערי חומה, עכת"ד ועיי"ש עוד בארוכה, ועי' מנ"ח מצוה רפ"ד.

היוצא מדבריו דסב"ל בשיטת הרמב"ם דהך דין דיובל נוהג רק אם "כל יושבי' עלי' אינו קשור עם קדושת הארץ, אלא הוא תנאי בדין יובל כנ"ל, ואילו בהמכתב נתבאר דרק כש"כל יושבי' עלי", יש שלימות בקדושת הארץ.

ובס"ה דכתב הגר"ח דהדין ד"ביאת כולכם" הוא דין בעיקר הירושה והקידוש כנ"ל, הנה בס' אבן האזל הל' בית הבחירה פ"ו הט"ז (וכן בס' דגל ראובן ח"ב סי' כז) האריך לבאר דזה אינו אלא שהוא רק תנאי בחיוב תר"מ, ואפילו אם יבואו אחר זמן ויהי' ביאת כולכם יתחייבו בתר"מ, ומה דקאמר בגמ' כתובות שם "וכי אסיקנהו עזרא לאו כולוהו סליק" היינו משום דפשוט להגמ' דכל הזמן לא חזרו כל ישראל, ואין הכוונה דוקא על זמן ביאתן של ישראל בימי עזרא, אלא על ביאת כל ישראל מקדושת עזרא ואילך, וראייתו לזה דבהל' בית הבחירה שם כתב ד"כל מקום שהחזיקו עולי בבל ונתקדש בקדושת עזרא השניה הוא מקודש היום ואעפ"י שנלקחה הארץ ממנו, וחייב בשביעית ובמעשרות על הדרך שבארנו בהל' תרומה", וכן בהל' שמיטה ויובל פ"ב הט"ו כתב: "כיון שעלה עזרא בביאה שני' נתקדשו כל הערים המוקפות חומה באותו העת מפני שביאתן בימי עזרא שהיא ביאה שני' כביאתן בימי יהושע מה ביאתן בימי יהושע מנו שמיטין ויובלות וקדשו בתי ערי חומה ונתחייבו במעשר, אף ביאתם בימי עזרא מנו שמיטין ויובלות וקדשו ערי חומה ונתחייבו במעשר", הרי מבואר כאן דבימי עזרא נתחייבו במעשר, ובהל' תרומות פ"א הכ"ו כתב שלא נתחייבו בתר"מ מן התורה כלל? (וראה בס' לחם חקי ח"א סי' כ').

ומבאר דמכל זה מוכרח לומר כנ"ל דסב"ל להרמב"ם דהדין ד'ביאת כולכם' אינו דין בעצם קדושת עזרא דלא נתקדשה מעיקרא לתר"מ, דא"כ איך אפ"ל דחייב בשביעית ובמעשרות, כיון שלא נתקדש מעיקרא על זה, אלא דבעצם קידוש עזרא נתקדש הארץ לגמרי גם לענין שמיטה ויובל ותר"מ, וזהו כוונת הרמב"ם במ"ש בהל' שמיטה ויובל ובהל' בית הבחירה שנתחייבו וכו', היינו דמצד קדושת הארץ כבר חל החיוב, אלא דבפועל לא נתחייבו מצד חסרון התנאי שחסר ביאת כולכם, ואילו יצוייר אם הי' "ביאת כולכם" אח"כ בימי עזרא היו חייבים בפועל, ועיי"ש עוד מה שביאר לענין קידוש ערי חומה לע"ל, וכ"כ גם בס' דגל ראובן שם, דמבואר מדברי הרמב"ם הנ"ל דקדושת עזרא אעפ"י שלא הי' ביאת כולכם יש לה דין קדושה לכל דבר, ורק שיש תנאי לחיוב דבעינן ביאת כולכם, והוא לא דין בקדושת הארץ אלא בתרומה כו' עיי"ש, וראה בב"י י"ד ריש סי' של"א וברדב"ז הל' תרומות פ"א ה"ה, וראה בקונטרס "תורה שבעל פה" י"א ע' כ"ד שהגרש"י זיון ז"ל הביא פלוגתא זו (בדין ביאת כולכם) בין הגר"ח והאבן האזל, ומביא דא"י לדעת האבן אזל עיי"ש, וראה בס' מעדני ארץ הל' תרומות שם שהביא ראשונים כו' שהחליפו דין ביאת כולכם בדין דכל יושביה עלי' ומוכח דאין שום חילוק ביניהם עיי"ש.

וראה בס' שערי טהר ח"א ע' ק"נ שחקר בהך דין דכל יושביה עליה", אם הוא רק כעין תנאי לדין יובל, או דין בעצם קדושת הארץ דרק אז יש בה קדושה לענין יובל, ומביא מ"ש ברדב"ז שם דישנם דסב"ל דבזמן בית שני כשהיו מצפין שיחזרו לארץ עשו הכל כדין תורה, משא"כ לאחר החורבן שנתייאשו מביאתם נשאר חיובם רק מדרבנן, אבל הרדב"ז עצמו מקשה ע"ז דכיון דבעינן ביאת כולם ולא באו איך אפשר שיהיו נוהגין בתר"מ מן התורה מחמת שהיו מצפין שיבואו כולם עיי"ש, וכתב שיש לתלות חקירה הנ"ל בפלוגתא זו, שאם אמרינן דכל יושביה עליה הוא דין בקדושת הארץ לא שייך לומר שמפני שהיו מצפין לכולם תשיג הארץ קדושה ליובל, אבל אי נימא שהו רק כתנאי לדין יובל י"ל שגם בזה שהיו מצפין שיחזרו מקרי שנתקיים התנאי, ואח"כ מביא דברי הגר"ח הנ"ל דסב"ל דהדין דכל יושביה עליה הוא תנאי ביובל, והדין דביאת כולכם הוא דין בעצם הקידוש עיי"ש.

ויש להעיר עוד במ"ש בס' ישועות מלכו (להגר"י מקוטנא) בליקוטי תורה פ' תרומה שהביא מ"ש בס' החינוך דמצוות בנין המקדש היא רק בזמן שרוב ישראל על אדמתם, ומקשה דלכאורה בימי שבי הגולה דכל הקהל הי' רק ארבע רבוא האין בנו ביהמ"ק? ומתרץ דאפשר כמו שאמרו רז"ל בחגיגה זכה נוטל חלקו וחלק חבירו בג"ע, א"כ ה"נ כיון שהי' בידי כולם לעלות ולא רצו נטלו העולים כח

וזכות הנשארים ולהם הי' הכח והזכות מרוב ישראל ומקרי רוב ישראל על אדמתם עיי"ש, ואולי גם זה יש לתלות בהנ"ל דאם הוא תנאי אפ"ל דיש בזה קיום תנאי משא"כ אם הוא דין בקדושה בפועל.

וראה לקר"ש ח"ט ע' 68 בהערה 57 שנתבאר בפנימיות הענינים הענין ד"כל יושבי עלי" כמ"ש בלקר"ת (ר"ה ס, סע"ב) ש"הוא בחי' כעיר שחבורה לה יחדינו.. המשכת ה' עילאה בה' תתאה", ולפי שבחי' זו לא היתה בבית שני לכן לא נהג אז יובל, דמבואר בזה דזהו מצד חסרון בקדושה עיי"ש.

והנה אפילו אי נימא ככל הנ"ל דדין ד"כל יושבי עלי" וכו' הוא תנאי ביובל ואינו דין בקידוש הארץ, אכתי יש לחלק בגדרי הקדושה, דכל האמור לעיל איירי בקדושת גוף הקרקע, שנתקדשה לגמרי ע"י עזרא וכו', אבל מ"מ הא גופא שיש תנאי דבעינן כל יושבי עלי' י"ל שהוא משום דבלי כל יושביה עליה חסר קדושה כללית בכללות ארץ ישראל, ומחמת זה חסר שם כמה דינים וכו', ויל"ע בכל זה עוד.

יז"ט שני של גליזה לע"ל

במה שנתבאר בהמכתבים דלכן ישנם ג"פ ג' ימי קדושה רצופים רק בחר"ל ולא בא"י כי בחר"ל ישנה העבודה המיוחדת לעשות כאן א"י, וצריך נתנית כח מיוחד לזה, ונתבאר מאמר חז"ל ד"עתידה א"י שתתפשט בכל הארצות", דזהו ע"י עבודת בני לעשות מחר"ל א"י כו'.

הנה לפי"ז לכאורה י"ל דלע"ל לא יצטרכו ליר"ט שני של גליות, כיון שנתבאר דעוד יום קודש הוא נתנית כח מיוחד לעשות מחר"ל א"י, וכיון דלע"ל כל חר"ל יהי' ארץ ישראל, מסתבר דלא יצטרכו לזה וכפי שהוא בא"י, ובאמת כן לכאורה צ"ל ג"כ לפי המבואר בלקר"ת בדרושים לשמיני עצרת בענין יר"ט שני של גליות, דבחר"ל אי אפשר לקבל הארת קדושת יר"ט ביום אחד, ולכן צריך שני ימים (וראה מ"ש בזה בס' נועם ח"ב), דלע"ל דעתידה א"י שחיתפשט בכל הארצות לכאורה לא צריך ליר"ט שני של גליות.

וראה בשיחת יום שמח"ת תשמ"ט בענין זה דיר"ט שני של גליות לע"ל, וראה בדרשות החתם סופר ח"ב רעב,ב, דסב"ל דלע"ל לא יעקרו יר"ט שני

של גליות, וכ"כ בחי' חתם סופר ביצה מהדר"ק דב, ובדף כדב, ובשר"ת חת"ס אר"ח סר"ס קמ"ה וביאר לפי"ז מ"ש הרמ"ע מפאנו בעשרה מאמרות מאמר חקור הדין ח"ב פט"ו מובא במג"א דיש סי' תצ"ד, וראה גם בס' מכתב סופר ח"ב סי' ד' מה שדן בדברי אביו החת"ס, וראה גם בס' דגל התורה (ווארשא) סי' ו' אות ז' שנסתפק בזה מצד שנתחדשו האמצעים שיכולים להודיע לכל חר"ל באופנים שונים מיד ובמילא לא שייך ספיקא דיומא עיי"ש, וראה הערות וביאורים גליון תס"ב סי' ג'.

רע

מקום אמירת פסוקי השם בסיום התפלה

הת' שמואל שיי' נמירובסקי
תות"ל דדו

באגרות קודש כ"ק אדמ"ר שליט"א חלק ח"י, ע' יח בתחילתו מובא:
"במ"ש אודות המנהג לומר בסיום תפילת שמר"ע פסוק של השם וכו'
כמה מהחסידיים נהגו לומר לפני יהי רצון הפסוק השייך לשמם וכן
הפסוק השייך לשם כ"ק מר"ח אדמ"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע".

עפ"י הנ"ל נמצא כתוב שנוהגים "לומר לפני "יהי רצון" (ולא "יהיו לרצון"
- הדגשת המעתיק) הפסוק השייך לשמם", והעיר לי ע"ז הת' דוב מנחם
שי' דוברוסקין - שליח כ"ק אדמ"ר שליט"א בישיבה גדולה ניו הייבן,
מספר המנהגים מנהגי-חב"ד, ששם כתוב שאומרים את הפסוק של
השם לפני "יהיו לרצון".

וזה הלשון המובא בספר המנהגים - מנהגי חב"ד ע' 12, "נוהגים לומר
בסיום שמר"ע - קודם יהיו לרצון השני - הפסוק של שמו. כמה
מהחסידיים נוהגין לומר בסיום דשמר"ע גם הפסוק של שם אדמ"ר".

וענין זה שאומרים קודם "יהיו לרצון" הובא בכ"מ בשם השל"ה, והוא
בקיצור של"ה בסופו, כן מצויין בהערה בספר המנהגים - מנהגי חב"ד
הנ"ל, וכן בסידור עם דא"ח בהערות וציונים ד"ה יהיו לרצון, ע'
שסג, ב. [726].

ולא העיר מאגרות קודש כ"ק אדמר"ר שליט"א חלק ב', ע' שצא בתחילתו מובא וזלה"ק: "...שכל מי שאומר בכ"י מקרא המתחיל ומסיים כמו שמתחיל ומסיים שמו התורה מצילו מגיהנום . . . הכוונה בזה למנהג המובא בכמה סידורים - וכן הוא מנהג חב"ד - לומר בכ"י מקרא המתחיל וכו' כנ"ל, אלא שאנו מוסיפים על פירש"י הנ"ל ואומרים הפסוק בסוף אלוקי נצור שבתפלה, היינו איזה פעמים בכ"י, עכלה"ק.

ואבקש מקוראי הגליון לכתוב איפה בדיוק המקום שצריך לומר את הפסוקים הנ"ל, היות שבמקומות שהובאה לעיל כתוב בשלשה לשונות, (א) לפני יהי רצון, (ב) קודם יהיו לרצון השני, (ג) ואומרים הפסוק בסוף אלוקי נצור שבתפלה."

ולכאשר הענין דלעיל כדאי להעתיק את המשך המכתב מאגרות קודש חלק ב' הנ"ל, וזלה"ק: "לע"ע מצאתי מנהג זה: (- ובהערה שם מובא: ראיתי בס' מ"מ למנהג זה לספר א"ר, וכף החיים א"ח ס"ס קכב, משפט צדק על תילים ע' 212, ואין ס' אלו אצלי לברר על"כ ההערה). בספר הזכירה ח"א, בס' עבודת ישראל לבער (גם לאשה!), ס' נהורא השלם ועוד. אבל לע"ע לא מצאתיו בשל"ה ולא בסר"ס קיצור של"ה ובס' יעבץ אף שיש מציינים להם".

וממשיך כ"ק אדמר"ר שליט"א במכתב הנ"ל: "בנוגע למעשה שאלתי את פי כ"ק מ"ח אדמר"ר שליט"א, וא"ל אשר כשלמד והתחיל להתפלל, ציווהו כ"ק אדנ"ע, להבדיל בין החיים לחיי החיים, שיאמר בסוף התפלה הפסוקים . . . ואומרים בכל התפלות ובכל הימים".

וכן באגרות קודש כ"ק אדמר"ר שליט"א חלק ה', ע' י"ד, מובא בזה הלשון "...באמירת תהלים או הפסוקים בסיום השמו"ע" (- הדגשת המעתיק).

(וראה ג"כ בטעמי המנהגים, עניני תפלה, עמוד מז, אות צדיק, ובהערות שם).

החילוקים בסיומי המכתבים כלליים

הת' יוסף ישעיי בריון
תלמיד בישיבה

בהמכתבים כלליים בשייכות לר"ה ש.ז. (א) מוצש"ק ח"י אלול ב) (מוצש"ק כ"ה אלול ג) ג' דסליחות] מצינו חילוק בסיום וחותם המכ', ויש לבאר ולהמתיק - בהתאם ובשייכות לתוכן המכ', וכדלקמן:

במכ' דמוצש"ק ח"י אלול מסיים וחותם: "בכבוד ובברכת כתיבה וחתימה טובה [ובכת"ק:] לשנה טובה ומתוקה", ובמכ' דמוצש"ק כ"ה אלול מוסיף עה"ל: "בגשמיות וברוחניות גם יחד", ובמכ' דג' דסליחות מוסיף ג"כ: "בטוב הנראה והנגלה". ויש לבאר כה"ל עפימשי"ת בהתוכן והנקודה דכאר"א מהמכ' (כ"ל).

ובפרטיות: בהמכ' דמוצש"ק ח"י אלול מבאר ענין הברכה דכוח"ט לשנה טובה ומתוקה בשייכות לחודש אלול וחשבונ"פ שבו (וההדגשה על הבאת החשבונ"פ לידי מעשה בפועל - שהוא העיקר), ובמיוחד בש.ז. שיום השבת בא בהמשך לב' ימי ר"ה, שהרי"ז מדגיש הקשר דר"ה ושבת, ועד לאופן דחזקה (תוקף) דג"פ שע"ז נמשך כן בכל השנה כולה, וכמודגש בפ' השבוע: נצבים (ענין התוקף וחזקה ובאופן דוילך (שע"ז) ילכו מחיל אל חיל" במשך כל השנה באופן ד"מעלין בקודש").

ונמצא - שנקודת המכ' היא: הדגשת ברכת כוח"ט בשייכות ובהתאם לכל השנה כולה (ע"י החזקה שבהתחלת השנה) - מתאים לסיום וחותם המכ' - "ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה" (שכל השנה "טובה ומתוקה" ע"י ה"טובה ומתיקות" (ענין הקדושה דשבת ור"ה) שבהתחלת השנה (ג"פ - באופן דחזקה)).

ובהמכתב דמוצש"ק כ"ה אלול מבאר שה"ל בהדגשה מיוחדת בח"ל שחוזרת ונשנית ג"פ חזקה (דג"פ), וחילוקה מא"י: שבאה"ק הקדושה הפנימיות והרוחניות חודרת בגשמיות הארץ משא"כ בח"ל, והכוונה הוא בהמשכת (וחדירת) הרוחניות בגשמיות דוקא מצד הכוונה ד"דירה (לו ית') בתחתונים" (גשמיות דוקא), ובפרט - מצד מע' הגשמיות שמתגלה בו כח העצמות בהתהוות יש מאין (משא"כ ברוחניות), וע"י הג"פ דחזקה נמשך מע' הנ"ל דא"י (- ההמשכה דרוחניות בגשמיות) גם בח"ל - ע"ד "עתידה א"י שתתפשט בכל הארצות", שזהו המע' דכ"ה

אלול - בריאה יש מאין של העולם הגשמי [תאריך מכ' הב'] על ח"י אלול - חיות רוחנית [תאריך (ותוכן) מכ הא'], וכהנ"ל מוסיף בברכת כוח"ט ברוחניות ובגשמיות ואדרבה - בעיקר בגשמיות.

ונמצא שהדגשת ונקודת המכ' היא: ההוספה עמש"כ במכ' דמוצש"ק ח"י אלול (חיות רוחנית), באופן שחודר בגשמיות (היינו לא רק חזקה פ"א - א"י, כ"א חזקה ג"פ - חר"ל שיש בזה מע' א"י שהרוחניות חודרת בגשמיות, [ובגשמיות דח"ל]) למשך כל השנה כולה (- ש.ז. המיוחדת בג"פ חזקה) - מתאים לסיום וחותם המכ' היינו לא רק ההדגשה שבמכ' הא' - "כתיבה וחימה טובה לשנה טובה ומתוקה [כמשנת"ל בנוגע למכ' הא' כ"א גם]: בגשמיות וברוחניות גם יחד" (- ההתכללות דרוחניות וגשמיות שהרוחניות חודר בגשמיות. וזהו ההוספה ד"גם יחד", היינו לא רק "בגשמיות וברוחניות" - כאר"א בפנ"ע, כ"א "גם יחד" שמתכללים ביחד כי הרוחניות חודר בגשמיות).

ובהפכת דג' דסליחות מבאר שענין החדירה דרוחניות בגשמיות הנ"ל (שבאה"ק, וע"י עבודה - גם בחר"ל, ע"י הנתנית כח דג"פ חזקה) הוא ע"י העבודה ד"כל יושבי עלי", דכמו שבא"י - הקדושה השלימה מתגלית* דוקא ע"י כל יושבי, כ"ה בעבודה - שע"י שכל חלקי הנשמה בגילוי בעבודת ה' - מיחידה ועד למעשה בפועל - ע"ז מתגלית קדושת הנשמה בשלימות ("חלק אלוך' ממעל ממש"), והשייכות לפ' השבוע - האזינו השמים ותשמע הארץ: דע"י הנ"ל מתגלה שהוא קרוב לשמים ורחוק מהארץ (ענין היחידה - חלק אלוך' ממעל ממש (וכנ"ל - דזה גופא חודר עד למטה במע' בפועל כבמכ' הב'**) - שבהמשך להנ"ל בא לבארו במכ' הג' - החדירה דרוחניות בגשמיות)).

וחדוש נוסף לעת"ל: ירחיב ה"א את גבולך - ההוספה דקיני קניזי וקדמוני, ובעבודה - נוסף על העבודה (ע"י כל חלקי הנפש כנ"ל) בז' מדות, וגם העבודה (דכל חלקי הנפש) בג' מוחין (מוחין בפנ"ע לא בשייכות למדות, וראה בהערות שם), וכהנ"ל ישנו גם בזמה"ז באופן ד"טעימה" עכ"פ ע"י הפצת המעיינות - תורת חסידות חב"ד (ענין המוחין) - חוצה, וע"י כ"ז מתגלה דרגא נעלית יותר בהנשמה - ענין האיתן שבנשמה, בנוסף על הנ"ל, חלק אלוך' ממעל ממש (ובהסגנון דההערות (ע"ש): נוסף על "יחידה" גם "ליחדך").

ונמצא שנקודת המכ' היא לבאר החדירה דרוחניות בגשמיות (- נקודת

מכ' הב') ע"י החזקה ג"פ למשך כל השנה (- נקודת מכ' הא'), באופן שהרוחניות הכי נעלית (מיחידה ולמטה) מתבטא בכל הדרגות ובכל חלקי הנפש ועד למע' בפועל - גשמיות (שכל, מדות מח' ודיבור ועד למעשה).

ורק ע"י כל יושבי" - כל חלקי הנפש, ויתירה מזו: גם מוחין בפנ"ע שאינם בשביל המדות (החידוש דלעת"ל, ובזה"ז: ע"י הפצת המעינות) - מתגלה הקדושה הנעלית דא"י, ובעבודה (שבח"ל ע"י חזקה ג"פ - הנתינת כח להנ"ל) הר"ז איתן שבנשמה.

וכ"ז מתאים לסיום וחותם המכ' - היינו: ענין הנ"ל במכ' הא' וב': "כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה [טוב ומתיקות - קדושה שנמשכת באופן דחזקה לכל השנה] בגשמיות וברוחניות גם יחד [החודרת גם בגשמיות, באופן וע"י העבודה ד] בטוב הנראה והנגלה" (שהטוב - קדושה כנ"ל הוא בגילוי "נראה ונגלה", ובב' אופנים: א) שכל עניני "טוב" - כל חלקי הנפש, נמצאים באופן גלוי בעבודת ה' (כל יושבי' עלי') - "הנראה והנגלה". ב) וע"י הנ"ל הקדושה הנ"ל (הרוחנית, החודרת בגשמיות) - "הטוב" (איתן שבנשמה) היא בגילוי - "הנראה והנגלה". ותן לחכם ויחכם עוד.

* **דקדושה הנ"ל נמצא לכנ"ז** (דהרי קדושה א"י היא נצחית), אלא שהגילוי הוא ע"י כל יושבי' עלי' (ומדויק בלי המכ' - עי"ש) ועד"ז בעבודה - החלק אלוק' ממעל ממש **מתגלה** ע"י העבודה בכל חלקי הנפש. וכדוגמת דבר - משנ"ת במכ' הב' שהמע' דא"י אינה בענין הרוחניות, שזה ישנו גם בחו"ל, כ"א בגילוי דוקא - החדירה בגשמיות ועד"ז בא"י גופא, שהמע' ד"כל יושבי' עלי" (לפני שבא סנחריב ובלכל את העולם) אינה מע' רוחנית על המצב והזמן שבטלו היכולות (אחרי שבא סנחריב ובלכל) כ"א בהגילוי והחדירה בגשמיות דוקא, שזה רק כש"כל יושבי' עלי".

** **וי"ל שכ"ז מודגש גם ב(התחלת) מכ' הא', שמבאר שההדגשה דחשבון הנפש (עם כל העילויים שבו - החשבון בענין ה"נפש", ובזה גופא - עד לדרגת היחידה) הוא כשיורד למעשה דוקא - שהוא העיקר, ואכ"מ.**

נגלה

תק"ש ותפלת מוסף דר"ה - ביחיד

הרב חיים רפפורט
ראש כולל אברכים ליובאוויטש ליעדז אנגליי
מח"ס ליקוט דיני ומנהגי ר"ח

בשו"ע סי' תקצ"ב ס"ב: יחיד אינו מפסיק לתקוע בברכות ואפילו יש לו מי שיתקע לו", וברמ"ג שם: "אלא תוקעים לו קודם שיתפלל מוסף וא"צ לתקוע לו שנית".

ומקור הדברים הוא בארחות חיים הלכות ר"ה דין תקיעת שופר והעתיקו בכלבו סס"ד (כ"ח, ג) וז"ל: "ויש פוסקין דכיון דיחיד אינו שומען על סדר הברכות טוב שישמע אותן לפני הברכות ומוכחי האי סברא מהא דאמרינן (ר"ה לג, ב במשנה) ברך ואח"כ נתמנה לו שופר כו', משמע שאם נתמנה לו קודם שברך שתוקע קודם שיברך", עכ"ל, והר"ד בב"י אר"ח סתקצ"ב.

אמנם בפירוש רש"י ר"ה לד, ב ד"ה אלא בחבר עיר כתב דיחיד מברך את כולו ואח"כ תוקע תשע תקיעות".

ובס' ישועות יעקב שם סק"ג תמה על שהשמיט מלהביא בש"ע דעת רש"י שהיחיד מתפלל ואח"כ תוקע, גם דחה ראיית הארחות חיים והכל בו מלשון המשנה הנ"ל, דהא בגמ' שם אמרינן עלה "טעמא דלא הוה לי' שופר מעיקרא הא הוה לי' שופר מעיקרא כי שמע להו אסדר ברכות שמע להו" ובהמשך דברי הגמרא מבואר דהא דשומען על סדר ברכות היינו דוקא בציבור ("בחד עיר"), וע"כ דבהמשנה איירי בציבור, ומה שאפשר לדייק מהמשנה הוא שאם לא הי' להם שופר בשעת הברכות הוא דתוקעין אח"כ הא אם יש להם שופר בשעת הברכות צריכים לתקוע על סדר ברכות ואין מזה ראי' לענין הנהגת היחיד שיש לו שופר.

ואולי זהו כוונת הגר"א בביאורו לאר"ח שם שכתב "דראיית הכלבו אינו מובן".

אמנם בהגר"א כתב טעם, נכון לפסק הרמ"א ע"פ הא דאמרינן בר"ה טז,

סע"א "למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין כדי לערבב השטן", [והיינו כמבואר בטור שם סי' ת"ק פ"ה ובשרע אדה"ז סי' תקצ"ב ס"ז שהשטן מתערבב מיד בתקיעות שלפני התפלה ולא יקטרג בתפלה], ולכן גם ביחיד יש לתקוע לו קודם תפלתו שלא יקטרג עליו בשעת תפלתו, ובמשנ"ב שם סק"ז העתיק טעם זה.

ונראה לומר שרש"י דס"ל שיש ליחיד לתקוע אחר התפלה לשיטתו אזיל דס"ל בספר הפרדס הלכות ר"ה שפירש דברי הגמ' הנ"ל, למה תוקעין פעם שני', ופי' ר' יצחק שני' לא נצרכה אלא לערבב את השטן ולא מתערבב פעם אחת אלא בשני', שנאמר (זכרי' ג, ב) 'גער ה' בך השטן ויגער ה' בך גו'... ולעולם שני' לא נצרכה אלא לערבב את השטן שלא יסטיין ביום הדין".

ומבואר מכל דבריו דתקיעת השופר פעם שני' היא היא המערבב את השטן ומבטל קטרוגו ודלא כמו שפירש בטור הנ"ל, וא"כ ע"כ ביחיד שאינו תוקע אלא פעם אחת אין בו כדי לערבב השטן, (וי"ל שסומך בזה על הציבור שבכחם לבטל קטרוג השטן גם מתפלת היחיד) וא"כ אין לנו טעם להקדים התקיעה להתפלה.

ונראה דגם מש"כ רש"י בפירושו על הש"ס שם דענין עירבוב השטן הוא "שלא יסטיין כשישמע ישראל מחבבין את המצות מסתתמין דבריו" מתפרש גם כן כנ"ל דע"י שכופלין את המצוה ומקיימין אותה ב"פ הר"ז מראה חביבות המצוה וזה סותם דברי השטן המקטרג (וכן פירש דברי רש"י בלק"ש חכ"ד ע' 223), וא"כ אין מקום לזה ביחיד שאינו תוקע ב"פ.

והנה בישועות יעקב שם כתב לבאר דברי הארחות חיים והכלבו באר"א והוא ע"פ הא דתנן ברה"ל ב, ב "העובר לפני התיבה ביר"ט של ר"ה השני מתקיע" ובגמ' שם מבואר דמשום זריזין מקדימין למצות הי' לנו להקדים תקיעת שופר והא ד"שני מתקיע" - אמר ר' יוחנן בשעת גזרת המלכות שנר' ופירש רש"י אויבים גזרו שלא יתקעו והיו אורבין להם כל שש שעות לקץ תפלת שחרית לכך העבירוה לתקוע במוספין, ועיי"ש בתוס' ד"ה בשעת ד"אע"פ שבטלה גזרת המלכות לא עבדינן כו' דחיישינן שמא יחזור דבר לקלוקל" וכתב בישועות יעקב דעכ"פ מזה מבואר דראוי להקדים תק"ש בכל מה דאפשר משום זריזין מקדימין למצות אמנם הברכות שהוא בכלל תפלת המוספין אי אפשר להקדים דכיון דאיירי ביחיד ואנו קי"ל דאסור להתפלל תפלת המוספין ברה"ל ביחיד עד שיעברו שלש שעות על היום, א"כ בעת שאפשר לתקוע עדיין לא הגיע זמן תפלת המוספין וברכת מלכיות זכרונות שופרות לכך תוקע קודם ואח"כ מברך וזהו טעמו של הכלבו.

והנה לדבריו אפשר לומר ג"כ דרש"י לשיטתו אזיל דהנה הא דאין מתפללין מוסף ביחיד בשלש שעות ראשונות מקורו במס' ע"ז (ד, ב) וז"ל הגמרא: "לא ליצלי אינש צלותא דמוספי בתלת שעי קמייתא דיומא ביומא קמא דריש שתא ביחיד דלמא כיון דמיפקד דינא דלמא מעיינו בעובדי' ודחפו לי' מידחי' ופירש רש"י "בתלת שעי קמייתא - בשעת חרון" וכתב במג"א סתקצ"א סק"ט דכוונת רש"י בפירוש התוס' שם (ד"ה בתלת) דבתלת שעי קמייתא היינו בשעה שלישית שאז הוא שעת חרון, וכמבואר ממ"ש הגמ' שם לפנ"ז בשעה שהמלכים מניחין כתריוהן בראשיהן ומשתחווין לתמה מיד כועס ובמס' ברכות (ט), (ב) מבואר דהיינו בשעה שלישית, וא"כ לרש"י אפשר ליחיד להתפלל בב' שעות הראשונות ולתקוע אחר התפלה ויקיים ג"כ מצות זריזין, אבל לשיטת הטושר"ע סתקצ"א שם דלא יתפלל בכל ג' שעות ראשונות של יום א"כ מוכרח שיקדים התקיעות מצד זריזין מקדימין למצות דהתפלה א"א לו להתפלל עד אחר ג' שעות, ודר"ק.

אב"ז בגוף דברי הישועות יעקב יש להעיר דמה שנקט כמילתא בפשיטא שאין מתפללין בתלת שעי קמייתא אבל מותר לתקוע אז בשופר הנה במגן אברהם בסתקפ"ט סק"ד ובסתקצ"א שם כתב שם בשם מהר"ל שלא יתקע ג"כ בג' שעות ראשונות משום דמיפקד דינא, (והובא בשר"ע אדה"ז שם סר"ס י"ד), ובשר"ת תורת מרדכי חאר"ח סק"ד סק"ב מבואר דיש לזה מקור בש"ס דמזה הטעם איתא (ר"ה לד, ב) "שמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום יצא", ולכאורה למה נקטו "ט שעות" דוקא (עי' בהגהות פורת יוסף שם מש"כ בזה), וכתב לבאר ע"פ דברי המג"א הנ"ל שיחיד לא יתקע בג' שעות ראשונות, ומכיון שאין תק"ש אלא ביום דוקא (ובחודש תשרי היום והלילה שווין - י"ב שעות) נשאר רק תשע שעות לתק"ש, ולכן נקטו תשע שעות דמיירי ביחיד (שבציבור רחוק שיזמן לתקוע בשהי' והפסק כ"כ, וכמ"ש "שמע" - לשון יחיד).

ולפי כל זה אי אפשר לומר כפירוש הישוע"י דהא בין תפלת מוסף ובין תקיעת שופר ליכא ביחיד בג' שעות ראשונות, ודר"ק.

עוד כתב בישועות יעקב שם שלפי דבריו יצא ש"אף ביחיד אם נתאחר ולא תקע שופר עד אחר ב' שעות על היום ועתה שניהם לפניו תקיעת שופר ותפלת המוספין מברך ואח"כ תוקע כשיטת רש"י ז"ל, אך שוב הקשה ע"ז דכיון דתקיעה הוא דבר תורה וברכות האלו הן מד"ס כו' א"כ לענין להקדים נמי פשיטא דמקדמינן דבר שחיובו מה"ת לדבר שחיובו מד"ס, עיי"ש.

אמנם בזה נחתינן למח' האחרונים אי יש דין קדימה (בזמן) למצוה דאורייתא לגבי מצוה דרבנן, שבשאגת ארי' סימן ב' וסכ"ב כתב דאין שום חיוב להקדים מצוה דאורייתא למצוה דרבנן (כמו שאין חיוב להקדים מצוה לרשות, ודרבנן לגבי דאורייתא כרשות לגבי חיוב) אבל הצל"ח ברכות רפ"ח ובשר"ת נר"ב מהדר"ק חאר"ח סמ"א ס"ל דמצוה להקדים דאורייתא לרבנן וכן מבואר ממ"ש בשר"ע אדה"ז סתל"א בטעם דין קדימת תפלת ערבית לבדיקת תמץ "דק"ש היא מ"ע של תורה וגם היא תדירה", וא"כ לאדה"ז ולהנר"ב יש מקום לומר שחייב להקדים התקיעות להברכות, אבל להשאג"א אין מצד זה חיוב להקדים התקיעות להברכות.

גם צ"ע עפ"ז לדעת אדה"ז שחייב להקדים מצוה דאורייתא למצוה דרבנן למה כתבו הארחות חיים והכלבו (ולכ"כ בשר"ע אדה"ז סתקצ"ב שם) ש"טוב" שישמע היחיד תק"ש קודם מוסף, דמשמע דלאו חיוב גמור הוא.

דרך גדילתו בשופר

בשר"ת בנין שלמה סי' מח חקר בהא דקיי"ל (סוכה מה, ב) כל המצות כולן אין אדם יוצא בהן אלא דרך גדילתו, שנאמר (תרומה כו, טו) עצי שטים עומדים, "א' דווקא שהפכו מלמעלה למטה אבל אם לקחו לרחבו לית לן בה דזה נמי מקרי דרך גדילתו דלפעמים כשגדל נמי מתפשט לצדדיו, או דילמא דבעינן דרך גדילתו דוקא, דהיינו שיטלנו זקוף דווקא וראשו למעלה אבל אם שני ראשין שווין לא יצא".

והביא ראי' מהא דאיתא ברמ"א סתקפ"ה ס"ב בשם הרוקח והמהרי"ל שיהפוך השופר למעלה שנאמר עלה אלקים בתרועה, ובלבוש שם כתב הכוונה שייגבי' פה השופר מעט למעלה "ולכאורה למאי צריך לרמוז שעלה אלקים בתרועה ומשמע דאינו אלא סמך ורמז לכתחילה ולכאורה כיון דבעינן דרך גדילתו אף בדיעבד לא יצא אם לא יהפוך ראש השופר למעלה דהא אינו תופסו דרך גדילתו, וא"ל דבשופר הנטילה עצמה אינה מצוה רק התקיעה ולא שייך בזה דרך גדילתו דזה לא שייך דק במצוה דהנטילה בעצמה היא המצוה בעינן שיטול כדרך גדילתו משא"כ בשופר, דהא ליתא דגבי שופר נמי מצוותו בנטילה דהא מפקינן מקרא ברה"ל (לד, א) דצריך להעבירו ביד ואם הניחו ע"ג שום דבר ותקע, לא יצא כמו שפירשו שם החיים' ד"ה נעברו' ביד, וי"ל הינו חזונו

גבי שופר ג"כ מצותו בנטילה וא"כ פשוט דבעינן נמי בי' דרך גדילתו אלא וודאי דמה שאוחזו בשווה כו' מקרי דרך גדילתו, ולפ"ז תמה למה לא הוזכר בשום מקום שאם אחז השופר שלא כדרך גדילתו לא יצא, עיי"ש.

אמנם בתקונים והוספות סימן כז חזר בו וכתב "ראיתי בזה טעות דהא באמת אדרבה עיקר התקיעה אנו תוקעין שלא כדרך גדילתו דהא כשהו גדל על הבהמה גדל הרחב למטה והקצר למעלה והתקיעה היא מצד הקצר לצד הרחב, ולפמש"כ בשר"ע דצריך להפוך השופר למעלה ולפי פי' הלבוש דצריך שיגבי' הפה מעט למעלה א"כ אדרבה צריך לתפוס השופר הקצר מלמטה והרחב למעלה, והוא היפך מדרך גדילתו וא"כ האחיזה והתקיעה הכל הוא שלא כדרך גדילתו, וע"כ צ"ל דלא בעינן דרך גדילתו רק במקום דעיקר המצוה הוא הנטילה אבל בשופר דעיקר המצוה הוא התקיעה ורק הדין הוא דצריך לאחזו השופר בידו בעת התקיעה, לא בעינן דרך גדילתו רק דאסור לשנות השופר מדרך גדילתו משום דכתיב והעברת, ולכן אם קיצר את הרחב והרחיב את הקצר, וכ"ש אם הפכי' ככיתונא פסול אבל האחיזה אינו מעכב דרך גדילתו כלל".

ולפי"ז הקשה אמ"ש הטור בא"ח סתר"ל דיש מדקדיקן להעמיד הקנים של דפנות הסוכה דרך גדילתן ולא חלק עליהם הטור אלא משום דדפנות כשרין מכל דבר, ולפמש"כ דדין "דרך גדילתן" לא נאמר אלא במצוות של אחיזה והגבהה וכיר"ב משא"כ בשופר שהמצוה היא התקיעה ובסוכה שמהצוה היא הישיבה דאפי' בקנים של הסכך לא שייך הך דינא בדרך גדילתן, "ולא דמי לקרשי המשכן דהתם עיקר המצוה היא העשי' דהוא מ"ע לעשות מקדש ובזה נגמר המצוה, והדבר צ"ע.. עכ"ד.

ויש להעיר על דבריו:

א) מה שתפס כדבר פשוט דהך דינא דדרך גדילתן שייך ג"כ במין החי, צ"ע דבגמרא סוכה ופרש"י שם (וביותר בירושלמי ברכות פ"ה ה"ב) לא הובא הא דבעינן דרך גדילתן אלא לענין קרשי המשכן וד' מינים שגדילתן מן הארץ, וכדילפינן ממש"כ עצי שטים עומדים ומנ"ל דבעינן דרך גדילתן בחפצא של מצוה שגדל ממין החי [ועי' בשפת אמת סוכה שם שהעיר דלא מצינו בכל המצוות שיהו דרך גדילתן וכגון במשכן גופי' בשולחן ארון ומזבח ועד"ו בעץ ארז ואזוב דפרה אדומה ומצורע, עיי"ש, הרי דנקט דוקא מצוות אלו שגידולן מן הארץ, ולא

לדוגמא, יריעות המשכן, ושני תולעת דפרה ומצורע, ומשמע מדבריו דהא דבעינן דרך גדילתן אינו אלא דברים שגידולן מן הארץ.

וא"כ אא"פ להוכיח משופר דאין הדין דדרך גדילתן נוהג אלא במצות שעשייתן או הגבתן הוא גמר מצותן, ולק"מ אמ"ש הטור בנוגע לדפנות הסוכה.

ב) מש"כ שבשופר מחוייב לאחוז השופר, דילפינן ממש"נ והעברת "נעבריו ביד", הנה נוסף ע"ז שרש"י פירש הא דנעבריו ביד כקס"ד דגמרא "דאי לאו דהדר כתביו קרא לא הוה משתמע, תעבירו לשון תקיעה" והו"א שכל המצוה היא לאחוז השופר בידו ולא לתקוע בו, וגם התוס' כתבו ע"ז דפירוש הקונטרס עיקר, אלא שכתבו עוד פירוש "שיאחזו בידו ויתקע ולא שיניחנו ע"ג שום דבר ויתקע", אבל גם בתוס' איכא למימר שלא כתבו כן אלא כהסברת הה"א בגמרא אבל למסקנת הגמרא לא בעינן אחיזה ביד (ולא נחלקו פרש"י ותוס' אלא בהה"א), ואפושי פלוגתא לא מפשינן.

ולכאורה מוכח מכ"מ בגמרא דאין חיוב אחיזה בשופר כלל.

א) ממ"ש הרמב"ם (הל' שופר פ"א ה"ג) "שופר הגזול שתקע בו יצא אע"פ שלא נגע בו ולא הגביהו השומע יצא".

ב) והא דציפהו זהב שלא במקום הנחת פה דקיי"ל (סתתקפ"ו סט"ז) דכשר אם לא נשתנה קול השופר מחמת הציפוי, וע"כ דלא בעינן אחיזה דהא בכה"ג איכא חציצה ולא הוה אחיזה וכדקיי"ל דלענין לולב ד' מינים דבעינן שיאחזם בידו (ראה סוכה לז, א, טושר"ע סתרנ"א ונר"כ) ולא יהי' חציצה בין ידו להמינים.

אך מהא דקיי"ל (שם ס"כ) ד"נתן שופר לתוך שופר אם הפנימי עודף על החיצון משני צדדיו ונתן הפנימי בפיו ותקע בו כשר, אין להוכיח דהתם שאני דל"ל דמב"מ אינו חוצץ ולא עדיף מלולב דבעינן הגבהה ואחיזה וקיי"ל דמב"מ אינו חוצץ).

ברכה על שופר אחד אי מוציא תקיעות משופר אחר

באלף המגן על מטה אפרים סתקפ"ה סק"ו ובמשנ"ב סק"ד הביאו בשם שר"ת בנין עולם סל"א שאם נטלו השופר באמצע התקיעות והביאו לו שופר אחר אי"צ לברך אבל בין ברכה לתחלת התקיעות צריך לברך.

אבל בשו"ת מהרש"ג ח"א יר"ד סנ"ז כתב דגם בכה"ג אי"צ לברך עוה"פ "דאין השופר גורם כלל החיוב אלא יומא הוא דגרם, וכל עוד שהוא אותו יום ולא הי' שיעור הפסק שיצטרך לברך ע"י ההפסק, לענ"ד בשינוי השופר אינו גורם כלל ברכה חדשה", ובסגנון אחר קצת נראה לומר דאינו מברך על השופר אלא על מעשה התקיעה או השמיעה (דהיא היא המצוה), וכל עוד שלא גמר המצוה ולא הפסיק כ"כ באמצע עשייתה אין טעם לברך עוה"פ מכיון שנשתנה החפץ שעל ידו מקיים המצוה, ואינו דומה לברכת השחיטה וכיר"ב (יעוין יר"ד סי"ט ס"ו ואילך ובנר"כ שם) דשם כל בהמה וחי' גורם חיוב שחיטה לעצמה משא"כ בנדו"ד שאין השופר החדש מוסיף או מגרע בחיוב התקיעות והשמיעה, וד"ל.

וכן מוכח ממ"ש בשע"ת שם סק"ז שיצא לחלוק על מ"ש בדגור"מ דס"ל שאין להשתמש בהסגולה לקרות "ויהי נועם" לתוך השופר באמצע תקיעות דמיושב "דהוא הפסק גמור בין ברכה לתקיעה, ולומר שזה מיקרי לצורך התקיעה קשה הדבר שאין זה סגולה בדוקה", וכתב ע"ז בשע"ת די"ל כיון שלא היו יכולים לתקוע "בע"כ שהי' צריך הפסק גדול ללכת ליקח שופר אחר וכיוצא ובלא"ה היו צריכים ברכה אחרת וגם עתה שקדאו ויהי נועם באמת ברכו ברכה אחרת", ומוכח מדברי השע"ת דדוקא הפסק גדול ללכת ליקח שופר אחר מחייב ברכה אחרת אבל עצם לקיחת שופר אחר אינו מחייב ברכה אחרת.

רע

אמירת רבש"ע בעת נשיאת כפים

הג' בן ציון חיים אסטער
תות"ל 70

בסדר נשיאות כפים כתוב בסידור בשעה שהכהנים מנגנים התיבות וישם לך שלום יאמרו הרבש"ע.

ובספר המנהגים - חב"ד - שנוהגים דאמירת רבש"ע בשעה שהכהנים מנגנים דוקא אבל כשאומרים התיבות צריך לשמוע. כשמנגנים הכהנים ל"וישם" אומרים הקהל: רבש"ע...הצדיק, כשמנגנים לתיבת "לך" - וא"ם...אלישע, ל"שלוש" - וכשם...לטובה, כשאומרים "שלוש" - אומרים "ותשמרני ותחנני ותרצני" ע"כ.

והנה מפשטות הלשון דהמחבר בסי' ק"ל (אעפ"י שמעתיק הלשון דגמ' ברכות נה:) שאומרים הרבש"ע אף בשעה שהכהנים אומרים התיבות וכו"מ אהא דיכוין לסיים גם בהדי כהני דהציבור יענה אמן גם ארבש"ע, ואי לא (היינו אם גמר אמירת רבש"ע קודם סיום הכהנים - ט"ז סק"ה) לימא הכי אדיר במרום וכו' דמשמע מזה שצריך לסיים ממש ביחד עם הכהנים.

וראה בהגמ"י פ"ד מהל' תפילה שמביא ממהר"ם ה' רגיל לומר בשעה שאומר וישמריך ויחוניך שלום הרבש"ע וכתוב בת"ה סי' כ"ז ע"ז די ש לדקדק שיאמר ממש בשעה שמאריכין בכ"ף דוישמריך ויחוניך מדאמרינן בפ' ואלו נאמדין דף מ' ע"א יש עבד שרבו מברכו ואינו מסביר לו פנים, ואע"ג דבסוף פסוק שלישי דהיינו תיבת שלום א"א להמתין עד שיסיימו התיבה שהרי מאריכין בניגון קודם שיגמרו המ"ם דשלוש מאי דאפשר לתקן ולמעבד כהלכה עבדינן, ועי' בדברי חמודות על הרא"ש פ"ט דברכות סקכ"ב דמביא "תשובה אשכנזית" דרבש"ע קמי כהני יש לחלק דחשיב שפיר מאזין לו שמראה עצמו דמקבל ברכת כהנים ומשר"ה קאמר לי' שיתקיים בו ברכת כהנים ויתהפך חלומו.

עכ"פ מכהנ"ל אולי י"ל דמנהגינו בזה הוא שאומרים הרבש"ע דוקא בשעה שמנגנים מטעם הנ"ל "יש עבד שרבו מברכו וכו'" אך בסוף מכיון דכנ"ל משמע דצריך לסיים ממש ביחד עם הכהנים לכן השלש תיבות "ותשמרני ותחנני ותרצני" שהם כנגד וישמריך ויחוניך שלום" כמובא בפוסקים יאמרו ממש ביחד עם הכהנים דאי אפשר בלאו הכי כנ"ל.

re

אמירת וידבר ה' כו' לפני ברכת כהנים.

ה' חיים בערנשטיין
תלמיד בישיבה

הנה כ"ק אדמ"ר שליט"א נוהג שבשעה שמברך את התמימים בעיר"כ

לפני כל נדרי הוא פותח הברכה בוידבר ... דבר אל אהרן.. אמור להם..
 יברכך... יאר ... ישא... והנה מעולם תמהתי מדוע מתחיל מוידבר ולא
 בעצם הברכה יברכך וגו' ואולי יש לומר ובפרט שהנהגתו הק' של כ"ק
 אד"ש מכוונים עפ"י תורת נגלה ותורת הנסתר דיודע ששקלו וטרו
 באחרונים האיך ישראל יכול לברך את רעהו בברכת כהנים הלא יש
 איסור עשה בזר, וראה בשדי חמד אות נ' כלל לט' שהביא דעת
 המהר"ט דדוקא בזמן המקדש שברכו בשם המפורש הי' איסור עשה
 בזר וישנם מתרצים דבלא נשיאת כפים אין איסור, וראיתי מתרצים
 דמכיון שאין כוונתו להמצוה אין איסור בזה ואף אם נימא שאין מצות
 צריכות כוונה מ"מ ל"ל דהוא כהיפוך כוונה דמכיון דתקנו רבנן שלא
 לישא כפים בלא תפילה א"כ מי שאומר פסוקים אלו בלא תפילה הוי
 כמכוין בפירוש שלא לקיים בזה המצוה, ולפי הנ"ל יש לומר דכ"ק אד"ש
 רוצה להדגיש שאינו מכיון למצוה, ולכן מתחיל מוידבר וגו' ולא באתי
 אלא להעיד, וכו'.

re

אמירת וידוי ביוהכ"פ

הרב וו. ראזענבלום
 תושב השכונה

עיינ בשו"ע אדמו"ר הזקן הלכות יום הכיפורים סימן תרז, סעיף א,
 וז"ל:

. . ומצות וידוי מן הדין הוא בתחלת זמן הכפרה דהיינו משתחשך
 ליל יוה"כ אלא שחשו חכמים שמא יארע דבר קלקלה של שכרות
 וכיוצא בו בסעודה המפסקת ולא יוכל להתודות בהתחלת זמן כפרה
 לכך תקנו שיתודה כל אדם בעיוה"כ במנחה קודם שיאכל בסעודה
 המפסקת ואע"פ שהתוודה במנחה צריך לחזור ולהתוודות בערבית
 שהוא התחלת זמן הכפרה והוא עיקר זמן הוידוי של יוה"כ ואע"פ
 שהתוודה ערבית חוזר ומתוודה בתפילת שחרית שמא אירע לו דבר
 עבירה אחר הוידוי של ערבית ומטעם הזה הוא צריך לחזור ולהתוודות
 במוסף ובמנחה ובנעילה שמא אירע לו דבר עבירה בכל היום שיוה"כ
 מכפר עד סופו עם חשיכה.

וממשיך שם בסעיף ב:

וי"א שזמן מצות וידו מן הדין הוא קודם התחלת זמן הכפרה דהיינו עם חשיכה כדי שיכנוס ליום בתשובה ולא יהא שהות לחטוא בין הידוי להתחלת זמן הכפרה . . . ואע"פ שהתוודה במנחה חוזר ומתוודה עם חשיכה שהוא עיקר זמן וידוי מן הדין ושמא אירע לו דבר עבירה אחר מנחה ואע"פ שהתוודה עם חשיכה חוזר ומתוודה בתפלת ערבית ובכל תפלות של היום לפי שבדאי גם ביוה"כ עצמו חייב להתוודות ולשוב בתשובה שלימה, עכ"ל.

והנה לכאורה החילוק בין הדעה שמביא אדמ"ר הזקן בסעיף א' לה"א שמביא בסעיף ב' הוא רק מתי הוא זמן מצות וידוי מן הדין,

אבל לב' הדיעות הטעם שמתוודים גם במנחה, והטעם שמתוודים בכל התפלות של יום הכיפורים הוא שוה*

אבל לפי זה צריך עיון:

א) למה חזר אדמ"ר הזקן על הטעם שמתוודים במנחה ובכל התפלות של יום הכיפורים עוד הפעם בסעיף ב,

ולכאורה לאחר שאמר בסעיף א' "ומצות וידוי מן הדין הוא בתחלת זמן הכפרה דהיינו משתחשך ליל יוה"כ", הי' יכול להוסיף שם "ול"א שזמן מצות וידוי מן הדין הוא קודם התחלת זמן כפרה וכו'", ואחרי זה להמשיך בנוגע להדין של וידוי במנחה, והטעם לזה, והטעם של וידוי בכל התפלות של יום הכיפורים.

ב) בסעיף א' הוא אומר "ואע"פ שהתוודה במנחה צריך לחזור ולהתוודות בערבית שהוא התחלת זמן הכפרה",

אבל אינו מוסיף שם על דרך שמוסיף בסעיף ב' "ושמא אירע לו דבר עבירה אחר מנחה".

ג) בסעיף א' הוא אומר "ומטעם זה הוא צריך לחזור ולהתוודות במוסף ובמנחה ובנעילה שמא אירע לו דבר עבירה בכל היום שיוה"כ"פ מכפר עד סופו עם חשיכה"

משא"כ בסעיף ב' אומר "ואע"פ שהתוודה עם חשיכה חוזר ומתוודה . .
לפי שבודאי גם ביוה"כ"פ עצמו חייב להתוודות ולשוב בתשובה שלימה",

ש"כאורה, אין זה הטעם שאמר בסעיף א'.

*זה אינו, לדועה הראשונה היודי שייך עם גוף זמן הכפרה ולכן עיקר זמן יודי
הוא בערבית דוקא, ולכן מבאר הטעם דחוזר ומתודה בשחרית שמא אירע לו דבר
עבירה אחר היודי וכו' ואז הוא ג"כ זמן כפרה, משא"כ לדועה הב' היודי שייך
ללפני זמן הכפרה כי היודי הו"ע דמעשה התשובה ולכן ניתוסף כאן הדין יודי עם
חשיכה לפני ערבית, ולכן ג"כ לא אמר הטעם דחוזר ומתודה וכו' שמא אירע לו דבר
עבירה וכו' ויום הכיפורים מכפר וכו' אלא משום די' ביודי מעשה התשובה, וצריך לשוב
בתשובה ביוה"כ"פ.

המערכת.

הוספה מן החזל על הקודש

בשר"ע אדה"ז סימן תרח סעיף א', וז"ל:

מ"ע מן התורה להוסיף מן החול על הקודש בין בעינוי בין באיסור
מלאכה שנאמר וענייתם את נפשותיכם בתשעה לחודש בערב מערב עד
ערב תשבתו שבתכם יכול יתענה בט' לחודש תלמוד לומר בערב אי
בערב יכול משתחשך ת"ל בתשעה הא כיצד מתחיל ומתענה מבע"י מכאן
שמוסיפים מחול על הקודש אין לי אלא מלפניו מלאחריו מנין ת"ל מערב
עד ערב הוקשו שני הערבים זה לזה ואין לי אלא יוה"כ שבת מנין ת"ל
תשבתו יר"ט מנין ת"ל שבתכם כל שבות שאתה שובת אתה מוסיף לה
בין מלפניה בין מלאחריה, עכ"ל בנוגע לענינו.

ויש להעיר, שגם בהלכות שבת סימן רסא, סעיף ד' מביא אדמ"ר הזקן
ענין זה, אבל שם הלשון ". . אין לי אלא יוה"כ ימים טובים מנין ת"ל
תשבתו שבתות מנין ת"ל שבתכם וכו'".

וצריכים ביאור על שינוי לשון זה.

טעימה בפת קידוש והבדלה (גליון)

הרב דוד שרגא פאלטער
תושב השכונה

בגליון א' (תקנ"ז) הביא הרב וו.ר. סתירה (לכאורה) בשתי מקומות בש"ע אדה"ז הל' שבת, בקשר לטעימה קודם קידוש והבדלה, וכתב שבסימן רע"א סעיף ט' בזה"ל אסרו חכמים לטעום כלום אפילו מים משהגיע זמן הקידוש עד שיקדש . . מ"מ בקידוש וכן בהבדלה החמירו יותר לפי שעיקר מצותן הוא בתחלת זמנם דהיינו סמוך לכניסת השבת וסמוך ליציאתו עכ"ל, ובסימן רצ"ט סעיף א' כתוב בזה"ל אסרו חכמים לאכול שום דבר או לשתות שום משקה חוץ ממים במ"ש עד שיבדיל על הכוס . . ואפילו לטעום מעט אסור מטעם שנת' בסי' רע"א ע"כ ת"ד.

ונראה לי ובהקדים שבסימן רע"א מבאר אדה"ז שני ענינים (כלל-ופרט), א) טעימה אסור בקידוש ובהבדלה לפי שעיקר מצותן הוא בתחלת זמנם, משא"כ שארי מצות, וזהו כוונת אדה"ז באמרו "מ"מ בקידוש וכן בהבדלה החמירו יותר" לא שהחמירו גם במים בהבדלה, אלא ששוים הם (קידוש והבדלה) רק לגבי דין טעימה בניגוד לשארי מצוות, (ב) איסור שתיית מים רק לגבי קידוש,

ועפ"י תתורץ גם קושייתו השני', בזה שכתוב בסימן רצ"ט "מטעם שנת' בסי' רע"א שלפי דעתו הלא בסימן רע"א כתוב להיפך מסימן רצ"ט ואיך אומרים מטעם שכבר נתבאר בזה בסימן רע"א,

והביאור שגם בסימן רצ"ט מובא ב' ענינים אלו הנ"ל, וזלה"ק אסרו חכמים לאכול שום דבר או לשתות שום משקה חוץ ממים במ"ש . . ואפי' לטעום מעט אסור מטעם שנת' בסי' רע"א.

שהמלים "מטעם שנת" מוסב על ואפילו לטעום ולא על שתיית המים וד"ל.

הנחת תפילין לאחר שהתפלל ערכית

הת' מאיר צירקינד
תות"ל 100

בגליון א' (תקנ"ז) עמוד 44, הביא הרב ז.מ.מ.פ. שיחי' דברי אדה"ז בש"ע שלו ס"ל ס"ה שכתוב שם וז"ל "מי ששכח ולא הניח תפילין כל היום ונזכר אחר שהתפלל ערבית מבע"י יש מי שאומר שאסור לו להניחן אז לפי שכבר עשאו לזמן זה לילה כו' ואם ניח בו תפילין יחזור ויעשהו יום והרי הן ב' קולות שסותרות זא"ז, אבל אם הוא לא התפלל עדיין אפי' הצבור התפללו אין בכך כלום כיון שהוא אין עושה ב' קולות שסותרין זא"ז ויש מי שחולק ע"ז וטוב לחוש לסברא האחרונה" צ"כ לשון השר"ע.

כתב הרב הנ"ל דהיש מי שחולק הולך על הסיפא, שאפי' אם הוא לא התפלל אבל הציבור התפללו, אעפ"כ אסור לו להניח תפילין, [והיינו ר"פ מש"כ במ"מ שהוא מל' הש"ך ביר"ד סי' קצ"ו ס"ק ג']. ומשום זה זקשה הנ"ל דלמה פסק אדה"ז לחוש לסברא המיקל במלתא דאורייתא.

והנה נ"ל דהוא טעות סופר וצ"ל ש"ך ס"ק ד' [ואגב אורחא בש"ע אדה"ז ביוזעפאץ תרל"ה, וגם בהוצאת קה"ת של תש"ח אינו כתוב שם שום ס"ק כלל, אלא "וכן משמע מל' הש"ך" ותו לא] מצד ב' טעמים:

א) דא"כ הי' אדה"ז סותר את עצמו דבסי' רס"ג סכ"ג כתב וז"ל "מי ששהה להתפלל מנחה בע"ש עד שקבלו הקהל שבת דהיינו שאמרו ברכו לא יתפלל מנחה באותו בהכ"נ בשעה שהקהל מתפללין ערבית שמאחר שהקהל קדשו היום אין לו לעשותו חול אצלם אלא ילך חוץ לבהכ"נ ויתפלל שם מנחה של חול וכו'" עכ"ל. ואם כדברי הרב הנ"ל יהי' קשה, דבתפלת מנחה דרבנן פסק אדה"ז שיכול להתפלל אחר שכבר קבלו עליהם את השבת, אבל תפילין דהוא דאורייתא לא יניחם! והוא פלא תמוה עד מאד.

ב) והוא העיקר, דמה שכתב הש"ך ביר"ד סקצ"ו ס"ק ג' "אע"פ שעדיין היא לא התפללה ערבית" הרי הוא כתב בעצמו (ביר"ד סימן שע"ה ס"ק י"ד) בשם המהרש"ל "דשאני אשה שרובן אינן מתפללים ונגרות אחר הקהל לכן אף אם היא רגילה להתפלל לא חלקו בדבר, משא"כ

הכא [דמיירי באיש], (ואף לפי התירוצים האחרים שכתב שם הש"ך לחלק בין נדה לאבילות ר"ל, הי' יצא הדין לנו שצריך להניח תפילין אם הוא לא התפלל עדיין, ע"ש).

ונחזור לענינו בדברי אדה"ז, אם נאמר שצ"ל ס"ק ד' יהי' ככה: דה"יש מי שחולק ע"ז הולך על כל הסעיף, דסבידא ליה דאפי' אם התפללו הקהל וגם הוא התפלל ערבית - יכול (ולפיכך צריך) להניח תפילין. וזה מאן דאמר הוא הש"ך ס"ק ד' דמפרש דברי החולקין (דסברא הא' סבר אפי' אם היא לא התפלה אבל הקהל התפללו - כבר יש לה דין לילה, וסברא הב' סבר דאפי' התפללו הקהל ערבית - יש לה עדיין דין יום, והש"ך מפרש שם דסברא הב' סוברין) דאפי' אם גם האשה התפללה יש לה עדיין דין יום%

ולפיכך לפי דברי הש"ך יצא לנו בנידון דידן, דאפי' אם האיש כבר התפלל ערבית עם הקהל יכול להניח תפילין, לפיכך כתב אדה"ז דטוב לחוש לו, (לפי שיש הרבה חולקים דאפי' לסברא הב' הוא דוקא, אם האשה לא התפללה).

ובדרך אגב גם מהט"ז (ביר"ד סימן ת"ב סק"ז) מוכח דצריך להניח תפילין, וכלל דבריו לומר "דלהחמיר אמרינן דהוא יום מחדת אבל לא להקל" ע"ש.

וכן בספר אליה רבה ס"ל סק"ד פסק להניח תפילין אלא דמחלק דאם הוא עדיין לא התפלל ערבית יניחן בברכה, אבל אם הוא כבר התפלל יניחן בלא ברכה, ע"כ.

ומה שכתבו המערכת של הערות על הערת הרב הנ"ל דבדליכא דין תוספות יום (כמו בשבת ויר"ט) ודאי אין זה לילה, במחכ"ת אישתמיט מהם דברי אדה"ז (בסימן רס"א קונטרס אחרון קרוב לסוף ס"ק ג') וז"ל: "ואפי' בחול חשיבא קבלת לילה שלאחריו עססי' ל' ואפי' בתפלת הציבור לבד בדאורייתא ע"ש במ"א, וע' בתה"ד סי' רמ"ח דתפילת ערבית מיקרי קבלת עיצומו של יום ע"ש עכ"ל.

עמידה בתקיעת שופר

הרב פרץ פייגענסאהן
תושב השכונה

בש"ע אדה"ז הל' ר"ה סי' תקפ"ה סעי' א'. צריך לתקוע מעומד וכו'. ולמדים זה מג"ש מספירת העומר כו'. אבל בדיעבד יצא אפי' מיושב משום שזה רק מד"ס והפסוק אסמכתא בעלמא.

ובסעי' ב' אומר אבל השומעין אינם צריכים לעמוד וכו' לכאורה מה ההפרש בין התוקע והשומע, שניהם ביחד בשעת מעשה הם המקיימים המצוה. ובפרט שעיקר המצוה היא השמיעה, ולא התקיעה, אז אם מאיזה טעם שיהי' תקנו חכמים שצריכין לעמוד בשעת התקיעה, מדוע לא תיקנו גם על השומע? ובאמת מה הטעם שתקנו דבר זה?

אולי אפשר לומר, דהנה יש לחקור בכל מקום שמוצאים ענין של אסמכתא, אם הפי' הוא שחכמים תקנו או גזרו איזה דבר. מאיזה טעם שיהי', ואח"כ כדי לחזק הדבר מצאו סמך מן המקרא, או להיפך בגלל שמצאו רמז במקרא בגלל זה תקנו הדבר הזה.

והנה מסתבר יותר צד השני עכ"פ בהרבה מקומות.

ובכן בנדל"ד מסתבר לומר שהם מצאו סמך ורמז במקרא, יום תרועה יהי' לכם, וגז"ש מספירה, שצריכים לעמוד ובכתוב אומר יום תרועה משמע מי שתוקע, ולכן תקנו שבעל תוקע צריך לעמוד, אבל על השומעים אין רמז במקרא.

ובזה יומתק עוד מה שמצינו דבר תמוה לכאורה בהל' יוה"כ שבסי' תר"ד יש אריכות גדולה בהנוגע לאכילת עריוה"כ שלומדים זה מהפסוק בתשעה לחודש בערב וגו' עיי"ש, ואדה"ז מבאר הטעם של התורה מאהבת הקב"ה לישראל כו', עיי"ש באריכות, ואח"כ בסי' תר"ח אומר שהדרשה של הפסוק הולך רק על ענין של תוספות יוה"כ, ומה שאנו למדנו זה לענין אכילת עריוה"כ הוא רק אסמכתא בעלמא, לכאורה לפי"ז תמוה מאוד ראשית כל בשביל מה תקנו התקנה הזאת, ועוד איך שייך הטעם מאהבת הקב"ה לישראל צוה אותם לאכול בעיוה"כ מאיפה יודעים זאת, אבל לפי הנ"ל ניחא, הם מצאו סמך ורמז במקרא שצריך להיות ככה, זאת אומרת הם החכמים מבינים שהתורה רוצה שיעשו ככה, אלא מאיזה טעם שיהי' הקב"ה אינו רוצה שיהי' זה דבר

מן התורה, רק שחכמים יתקנו זה, ולכן הם תיקנו זה, אבל המקור הוא
מן מן הפסוק, וד"ל.

re

ברכת המצות כצ"ח

ה' אליהו נתן הכהן סילבערבערג
תלמיד בישיבה

בש"ע אדה"ז ס"ח ס"ג: כל ברכת המצות צ"ל מעומד חוץ מברכת
השחיטה והפרשת חלה שאינן מצוה ל"כ שאינו עושה אלא לתקן
מאכלו, אבל עשיית המצוה לזמן . . כו', ע"כ.

ובפשוטות מש"כ שאינו עושה אלא לתקן מאכלו הביאור הוא, שדברים
אלו אינם מצות מצ"ע רק שאם רוצה לאכול אזי מחוייב בשחיטה
והפרשת חלה.

ועפ"ז יש להמתיק למה הביא אדה"ז כלל זה בריש הלכות ציצית דוקא
[בפשטות הסיבה לזה הוא כי זהו ברכת המצות הראשון בש"ע], דלכא'ו
הי' מקום לומר שמצות ציצית ה"ה ג"כ כהפרשת חלה ושחיטה משום
דהמצוה הוא רק לתקן מלבושו, היינו שאינו מחוייב בהמצוה אא"כ
רוצה ללבוש הבגד, ולכן הביא הכלל והיוצאים מן הכלל.

ובטעם החילוק (בין שחיטה והפרשת חלה לציצית) י"ל משום דציצית
כשמטילו ולבוש בו ה"ה עושה המצוה עכשיו, משא"כ גבי שחיטה הרי
אינו עושה המצוה עד שיאכל, וכשאוכל כבר אינו שוחט, (ובפרט שברוב
הפעמים מי שאכל לא שחט). וכן בנוגע להפרשת חלה.

והעיר מל' הרמב"ם בריש הל' שחיטה י"ש בכללן חמש מצות . . א)
לשחוט ואחר כך יאכל'.

היסת הדעת כצ"ח

שם, סכ"ה: הפושט טליתו סתם, שלא הי' בדעתו כלום, לא שיחזור

וילבשנו מיד, ולא שלא יחזור וילבישנו מיד אם כשפשט הטלית נשאר עדיין עליו טלית קטן, א"כ לא הסיח דעתו מהמצוה, לכן כשיחזור וילבוש הטלית שפשט מתחלה אין צריך לברך עליו. ע"כ.

פכ"ו: מי שהי' לבוש טלית ונפל ממנו כשיחזור ויתעטף בה צריך לחזור ולברך כיון שנפלה שלא מדעתו לכן אינו מועיל כלום מה שדעתו שיחזור וילבישנו.

ולכאוי' צע"ק למה בהדין דנפל טליתו לא אמרינן דאם לבוש ט"ק כו', כהדין דפושט טליתו סתם, ולכאוי' איפכא מסתברא דכשנפל מעליו בודאי לא הסיח דעתו מהמצוה דהא שלא מדעתו נפל, משא"כ כשפשט מעליו מדעתו.

וביאר לי אאמר"ר שי' דכשפושט הטלית אין זה מעשה הפסקה, משום דאפשר לפשוט טליתו באופן שאין הפסק (בדעתו ללבשו מיד), ולכן באם לא הסיח דעתו מהמצוה אי"צ לחזור ולברך, משא"כ נפילת הטלית כיון דא"א ליפול באופן שאינו הפסק לכן הוה הנפילה עצמו מעשה הפסק, ולכן אינו מועיל מה שלא הסיח דעתו מהמצוה.

פי' ס"ה ס"ב: קרא ק"ש ונכנס לבהכ"נ ומצא ציבור שקורין ק"ש צריך לקרות עמהם פסוק ראשון שלא יראה כאילו אינו רוצה לקבל עומ"ש עם תביריו . . וה"ה אם הוא בביהכ"נ ואומר דברי תחנונים או פסוקים . . ע"כ.

ולכאוי' צע"ק ממש"כ בס"צ ס"ט: אסור לעבור חוץ לבהכ"נ בצד שהפתח פתוח בשעה שהצבור מתפללין מפני שנראה כפורק עול ומבזה בהכ"נ כיון שעובר אצל הפתח ואינו נכנס . . ואם הי' לבוש תפילין מותר מפני שנראה לכל שאינו מפורקי עול . . ע"כ.

וצ"ב למה גבי ק"ש לא אמרינן נמי דאם הי' לבוש בתפילין כו', ובפרט שכתוב בפירוש שאומד פסוקים ותחנונים כו', דמובן מזה שאינו מפורקי עול.

ואין לתרץ כמש"כ שם בהמשך הסעיף "שאינ טעם האיסור משום חשד אלא משום ביזוי בהכ"נ... משא"כ גבי ק"ש לכאוי' הוה משום חשד, דמ"מ כתוב במפורש שכשלוש תפילין "נראה לכל שאינו מפורקי העול".

ואולי יש לחלק בין "שאינו מפורקי עול, לשאינו רוצה לקבל עומ"ש עם חביריו, אבל צ"ע.

ובאתי רק להעיר.

re

כהן גדול אינו יוצא מירושלים

הרב ישכר דוד קלוזנר
נחלת הר חבי"ז - אה"ק

כתב הרמב"ם בהל' כלי המקדש (פ"ה ה"ז) שהכהן גדול "תפארתו וכבודו שיהי' אשר במקדש כל היום, ולא יצא אלא לביתו בלבד בלילה או שעה או שתיים ביום, ויהי' ביתו בירושלים ואינו זז משם", עכ"ל.

ראיתי בקובץ הערות הת' ואנ"ש - מחנה גן ישראל מאנטרעאל ש"פ דברים תש"נ, מתוך שיעור של הגאון הגדול רבי פנחס הירשפרונג שליט"א שהקשה: "ולפי המבואר באדר"נ פ"ב מ"ח, דממזר לא הי' רשאי לכנס לירושלים דכתיב (זכריה ט, ו) וישב ממזר באשדוד, צ"ל אין יש מציאות שכהן גדול וממזר יפגשו יחד, דהרי כהן גדול לא הי' יוצא מירושלים, וממזר לא הי' נכנס לירושלים, וא"א איפוא שיפגשו זה את זה?" - וא"כ איך יתכן הדין קדימה שיש לממזר ת"ח לכה"ג ע"ה?

וכתב ליישב ב' תירוצים:

(א) "לצורך גדול הי' יוצא כמו שמובא ביומא (סט, א) שהכה"ג שמעון הצדיק יצא לקראת אלכסנדר מוקדון עיי"ש, ושפיר משכחת לה שיזדמן אז עם ממזר ת"ח".

(ב) "עפ"י דברי המנ"ח מצוה קל"ג, דהטעם ע"ז שהי' אסור לו לצאת מירושלים הוא לפי שהי' עושה חביתין בכל יום ובמילא אסור בלינה חוץ לירושלים. ולפי"ז רק ללון לא הי' כה"ג רשאי חוץ לירושלים, אבל שלא ללון הי' רשאי לצאת מירושלים, א"כ משכחת לה - בפשיטות שיזדמן כהן גדול עם ממזר תלמיד חכם" עכ"ל.

ברם כ"ז צ"ע, כי מלשון הרמב"ם "ואינו זז משם" משמע בפשטות שאינו יוצא בשום צורה מירושלים.

וּלְפִיעֵנָד נראה לבאר בהקדם מה שהקשה בשו"ת בית דוד (להגאון רבי דוד לייטער זצ"ל מפיטסבורג) סי' קטז עמ"ש באבות דר"נ "שאינן ממזר נכנס לירושלים כל עיקר", מתענית (דף כז מתוס'), דהכל כשרים אפילו פסולין לומר שירה, ואיך אפשר כיון דאין ממזר נכנס לירושלים כל עיקר?

ועוד הקשה שם מקידושין (דף א) דאמרין דלא מקבלין ממזר לדין בירושלים [ועי' ברש"י שם], והרי אסור לישוב שם?

ואא"ז הגאון בעל "משנה שכיר" הי"ד הקשה (בכת"י) ממה דדריש בספרי (מובא בילקוט שמעוני פ' תבא) גבי מצות ביכורים "מכאן אמרו ישראל וממזרים [מביאים וקוראים] מותר אבל לא גרים ועבדים משוחררים", הרי משמע מכאן דרשאי לממזר ליכנס לירושלים, דאל"כ איך אפשר לו לקרות פרשת ביכורים, וא"א לומר דמיירי ע"י שליח, כיון דע"י שליח לא קוראין כמ"ש הילקוט שם, וכן מבואר גם בילקוט שמעוני שם בקרא דהשקיפה ממעון קדשיך גו': "מכאן אמרו ישראל וממזרים מותרים להתוודות, אבל לא גרים ועבדים משוחררים וכו'" [וכ"ה במשנה דמעשר שני, פ"ה מ"ד] - "הרי דכתב בפירוש דממזר יכול להתוודות, וזה א"א רק בעצמו ולא ע"י שליח, וגם הוידוי לא הוי רק אצל המזבח, מכ"ז מוכח דיכול ממזר ליכנס לירושלים, והוא היפך דאבות דר"נ הנ"ל דאין ממזר נכנס לירושלים כל עיקר" עכ"ל אא"ז הי"ד.

והנראה בזה, דמה שנאמר באבות דר"נ אזיל אליבא דרבי אליעזר בן יעקב (סוטה מה, א. סנהדרין יד, ב) שס"ל דכהן גדול היה מבין אלו שיצאו למקום שנמצא חלל בשדה [שלא נודע מי הכהן], כדי למדוד מן החלל אל העיר הקרובה, ולפ"ז שפיר יתכן שממזר ת"ח יפגוש את הכהן גדול מחוץ לירושלים.

וּלְפִי"ז י"ל בישוב התמי', דלמה השימיטו הפוסקים הדין דאבות דר"נ "שאינן ממזר נכנס לירושלים כל עיקר", דכיון שאין הלכה כראב"י שכהן גדול יוצא (מירושלים) למדוד מן החלל אל העיר, דע"י ברמב"ם הל' רוצח (פ"ט ה"א) שפוסק כדעת רבי יהודה שם, וכיון שהרמב"ם פוסק בהל' תלמוד תורה (פ"ג ה"ב) ובהל' מתנת עניים (פ"ח ה"ח) ש"ממזר ת"ח קודם לכהן גדול עם הארץ" [וכ"ה בהל' ת"ת לאדה"ז רפ"ד ובטושר"ע יר"ד], א"כ ע"כ ס"ל דממזר שפיר יכול ליכנס לירושלים, דאל"כ איך

יפגשו? - וע"כ דלא ס"ל הך דאבות דר"נ שאין ממזר נכנס לירושלים - שזה רק אליבא דראב"י בלבד כנ"ל.

ולכך בהל' בית הבחירה (פ"ז ה"ד) כשמונה הרמב"ם את אלו שאסורים להיות בירושלים ("אין נותנין בתוכה מקום לגר תושב" וכו'), אינו מביא ממזר, כי לדעתו שפיר מותר לו ליכנס לירושלים.

ומעתה מיושב היטב כל הקושיות דלעיל:

א) דהך דגמ' תענית דממזר מותר לומר שירה, אזיל אליבא דהלכה וכרבי יהודה, דאינו ס"ל הך דאבות דר"נ דממזר אינו נכנס לירושלים, והך דאבות דר"נ אליבא דרבי אליעזר בן יעקב אזיל כנ"ל.

ב) הך דקידושין דלמידין דלא מקבלין ממזר לדיין בירושלים, אזיל אליבא דר"י, ולא כאבות דר"נ כנ"ל.

ג) והך דספרי דממזר מתוודה בהבאת ביכורים, אינו כהאבות דרבי נתן כנ"ל, וא"ש הנ"ל.

ש ו ר ת

ד"ה לה"ע זיווג הנשמות בג"ע

הת' יוסף יצחק קעלער
תות"ל 270

בשיחת ליל שמע"צ תרצ"ז (בספה"ש תרצ"ו - ת"ש ע' 191 - 192) אי' אודות ג' התורות הראשונות ששמע אדמ"ר הרש"ב מהבעש"ט בעליית הנשמה בש"פ תבא תרנ"ב: "די צוויי תורות זיינען געווען בהקהל, עס זיינען געווען תלמידי הבעש"ט ותלמידי תלמידיהם און זייערע חסידים, אויך פרויען.

כמבואר במאמר להבין ענין זיווג הנשמות בג"ע - המאמר הוא מאדמ"ר האמצעי ומסודר מאדמ"ר הצ"צ -

ששם מדבר בענין נשמות דעלמא דדכורא ודעלמא דנוקבא ומבואר בהגהה שנשמות דעלמא דנוקבא לאזט מען צו הערן תורה בג"ע.

והנה ד"ה להבין ענין זיווג נשמות בג"ע מאדה"ז (הנחת אדמ"ר האמצעי) נדפס בסה"מ עינינים ע' קנא. (ונאמר בחורף תקס"ד אחרי שבת פ' חיי שרת, כנרשם בסה"מ תקס"ג ח"ב ע' תתפ).

(וראה במקורות הכת"י ומ"מ וציונים בסה"מ עינינים שם ע' תצה - תצו).

ובסה"מ תרמ"ו - תר"ן הובא בכ"מ ס' להבין ענין זיווג הנשמות בג"ע [נסמן במפתח ספרי דא"ח שם ע' תרנ], (וכן הובא בסה"מ תרנ"א ע' צט ועוד), ומהציונים נראה שהבון מכיל מאמרי אדה"ז והצ"צ ואולי נמצא שם ד"ה זה עם הגהות הצ"צ.

וראה ג"כ דרך מצותין מצות פריה ורבי' ס"ב.

ספר יתבררו

ד"ה הנ"ל נמצא בוך 757 בתוך קבוצת מאמרים מש"פ תבא תקס"ג עד ליל שבת פ' תולדות תקס"ד (חלק נמצא ג"כ בכ"י 373) כמצויין בסה"מ תקס"ג שם.

והנה באגרות קודש אדמ"ר הרשב"ב ח"ד ע' לב (מיום ה' ב' אדר תרס"ד) כתב: "הס' יתבררו הוא כ"ק אדמ"ר האמצעי זצוקל"ה נ"ע זי"ע ויש בו מאמרים מלק"ת כמו ביום שמע"צ בן חכם ישמח אב, אמנם הוא פארווענד וקשה למצא בו הסדר וכפה"נ ג"כ חסר. ויש בו מאמרים קצרים".

ובשוה"ג כתב המ"ל: "הס' יתבררו: כת"ק שבתחלתו המאמר יתבררו ויתלבנו (מאמרי אדה"ז תקס"ג ח"ב ע' תשס"ח)".

והמאמר יתבררו הנ"ל הוא מתשרי תקס"ד (אחרי שבת שובה).

וכנ"י שהס' הנ"ל הוא גוכ"ק אדמ"ר האמצעי ממאמרים ד(ש"פ תבא ?) תקס"ג - ליל ש"פ תולדות תקס"ד.

ובשמחת תורה תקס"ד נאמר ד"ה ביום השמיני עצרת שנדפס (הנחת המהרי"ל) בלקר"ת שמיני עצרת פג, א.

אב"כ אינו ד"ה ביום שמע"צ בן חכם ישמח אב הנ"ל באגרת כ"ק אדמו"ר הרשב"ב, כ"א ד"ה ביום השמע"צ שמאלו תחת לראשי.

ד"ה ביום שמע"צ בן חכם ישמח אב הנ"ל, נדפס בלקר"ת דרושים לשמ"ע פא, ד. הנחת אדמו"ר האמצעי נדפס בסה"מ אתהלך לאזניא ע' נב ונמצא בגוכ"ו אדמו"ר האמצעי בבוך 1003 יד, ב.

בוך 1003 הנ"ל הובא בסה"מ תרמ"ט ע' ער: 'בס' אנשי יריחו דלה"א למה זמן עסק התורה בלילא דוקא כו".

ובשוה"ג שם ציין המר"ל: "נראה הכוונה להנדפס במאמרי אדה"ז מארז"ל ע' רל.

ובמאמרי אדה"ז שם ע' תקל במקורות הכ"י ומ"מ וציונים לע' רל, צויין שנדפס מגוכ"ק אדהאמ"צ - 1003 לה, א.

ואמנם בוך 1003 הנ"ל מתחיל מד"ה אנשי יריחו (שנדפס בסה"מ אתהלך לאזניא ע' קיב, שני המאורות יא, ב).

וא"כ לכאן צ"ל שד"ה ביום השמע"צ שבס' יתבררו כ"ק אדמו"ר האמצעי הוא לא ד"ה ביום השמע"צ בן ישמח אב (רק ד"ה ביום השמע"צ שמאלו תחת לראשי כנ"ל).

ולדעיר שהאגרת נכתבה בפאריז והתיאור אודות ס' יתבררו נכתב כנ" עפ"י הזכרון, ראה ג"כ במפתח בראש סה"מ תרנ"ז בשוה"ג אודות ד"ה ויאמר יהושע, ודר"ק.

הערות על תפלת הנני העני ממעש שבמחזור הוצאח קה"ת

הרב שמואל פסח באגמילסקי
מייפלוואוד, נוא-דז'ורזי

במחזור הנדפס ע"י מרכז לעניני חינוך וקה"ת, נדפס באמצע תפלת הנני העני ממעש, ("ונא אל תפשיעם בחטאתי ואל תחיבם בעונותי ואל יכלמו בפשעי ואל יבושו בי ואל אבוש בס").

הש"ץ המתפללים בבהמד"ד של כ"ק אדמ"ר שליט"א נוהגים לומר גם בר"ה, כל הנ"ל בלחש. (כן רשום בזכרוני מהשנים שזכיתי להתפלל שם, ופעם האחרון הי' ר"ה תשכ"ד).

לפענ"ד אין נכון הנהגה זו. כי מאחר שרבנו הזקן כתב בסדורו (לפני תפלת אבינו מלכנו), "אין לומר בר"ה א"מ שיש בו הזכרת חטא או עון כגון א"מ חטאנו או סלח ומחול וכו' וכיוצא בזה".

הנה מטעם זה אין לומר כל הנ"ל.

ב. סיום תפלת הנני העני הוא: "כי אתה שומע תפלת עמך ישראל ברחמים. ברוך אתה שומע תפלה".

לפענ"ד צריכים לחתום "ברוך שומע תפלה", בהשמטת תיבת "אתה".

מתאים עם נוסח רבנו הזקן בסדורו בקשעהמ"ט בסיום תפלת רבון העולמים, ששם נמצא ממש אותו הסיום כפי שהוא בהנני העני ממעש, היינו "כי אתה שומע תפלת עמך ישראל ברחמים. ברוך שומע תפלה".

ולכן כשם ששם נשמט תיבת "אתה", גם כאן צריכים להשמיט תיבת "אתה".

ומתאים ג"כ עם סיום התפלה שבסוף המענה לשון, "יהי רצון מלפניך . . כי אתה שומע תפלה . . ברוך שומע תפלה". ושם ג"כ נשמט תיבת "אתה". והמענה לשון נדפס ע"י כ"ק אדמ"ר מהרי"צ נ"ע.

זמה שבהוצאת האחרונות של מחזור השלם נדפס על השער "מחזור . כפי אשר יסד קדוש עליון אדוננו . . שניאור זלמן נבג"מ", הוא טעות. כי רבנו הזקן לא חיבר מחזור, רק חיבר סידור, ובסדור הכניס רק סדר העבודה ועוד איזה תפלות הנמצאים במחזור ותו לא מידי.

ובמחזוריים הראשונים שנדפסו ע"י קה"ת, לא ה' נדפס על השער נוסח הנ"ל, רק נדפס "כפי הנהוג אצל החסידים המתפללים בסידור הארז"ל נוסח רבנו הקדוש אדמ"ר מליאדי נ"ע זיע"א בעל התניא והשר"ע".

ג. אין להקשות על זה ממה שכתב רבנו הזקן בסדורו אצל תפלת הדרך, "ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויתתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת השם".

היינו אף שמשמיטים השם, מ"מ תיבת "אתה" אומרים. ובהערות התמימים ואנ"ש מוריסטון גליון תרנ"ד (ש"פ ויק"פ תש"ג) הארכתי שמה שנדפס כאן תיבת "אתה" אין זה טעה"ד כהחלטתו של הת' מאיר שי' זירקינד בגליון תר"נ (ש"פ משפטים), דכבר הארכתי בהעה"ת הנ"ל גליון תרנ"ה, תרנ"ו ותר"ס (ואי"ה יבואר עוד בזה), בענין השמטת תיבת "אתה" מברכה שאומרים בלא שם, ושרק בתפלת הדרך אומרים "אתה" אף שאין אומרים השם, משא"כ בכל שאר דוכתי.

ועיין בהערת כ"ק אדמ"ר שליט"א בהוספה ללקוטי מנהגים שנדפסו במחזור השלם (דף 440) וז"ל: "...ומה שלא נמצא זה ע"ע במחזוריים הוא מפני שנעתקו הפיוטים ממחזוריים נוסח אשכנז וכו'".

ועי"ש ולפני זה בע' 438, שכ"ק אדמ"ר שליט"א תקן כמה דברים בהמחזור שיהיו מתאימים עם נוסח אדה"ז בסידורו.

וראה שם ע' 216 (ובעוד מקומות) בתפלת אר"א סלח ומחל וכו', שבשוה"ג נתוסף "ביום סליחת העון הזה ביום מקרא קדש הזה", מתאים לנוסח אדה"ז בסדורו בתפלת שמר"ע.

ולכ"ן לפענ"ד הרוצה לנהוג כהוראת רבותינו נשיאינו, צריך לסיים תפלת הנני העני ממעש, "ברוך שומע תפלה", בהשמטת תיבת "אתה".

ד. מענין לענין באותו ענין, לפי הנ"ל לכאו' נוסח התפלה שבמחזור "כי
אנו עמך... ", ה' צ"ל "כי אנחנו עמך", מתאים עם נוסח רבנו הזקן בתפלת
והוא רחום קטע הפותח יד בתשובה וכו', "כי אנחנו עמך". ועיין מה
שכתבתי בקובץ שאלות פירושים וביאורים קובץ ד' ע' כז-כט.

לזכות

הרה"ח ר' פנחס שי'

ומשפחתו שיחיו

הורביץ

ולכל צוות העובדים של

MIDWOOD COMPUTER CENTER

מרכז המחשבים של חסידי חב"ד

בברכת חתימה וגמר חתימה טובה

לזכות

כ"ק אדמו"ר שליט"א

נשיא דורנו

לאריכות ימים ושנים טובות מתוקות ושמחות

נדפס ע"י

הרה"ת ר' זאב מאיר וזוגתו מרת דבורה חי' רייזיל שיחיו

ובנם אהרן שיחי'

קדנר

לזכות

כ"ק אדמו"ר שליט"א

נשיא דורנו

לאריכות ימים ושנים טובות מתוקות ושמחות

נדפס ע"י

הרה"ת ר' כתרילא וזוגתו מרת חנה עלשא שיחיו

ובנם בן ציון שיחי'

שם—טוב

שירותי מחשב ותכנת סדר הדפוס "סדרית" - באדיבות

MIDWOOD COMPUTER CENTER

מרכז המחשבים של חסידי חב"ד בברוקלין

1634 Coney Island Ave. Bookiyn N.Y. (718) 692-2211